IN CURS DE APARITIE

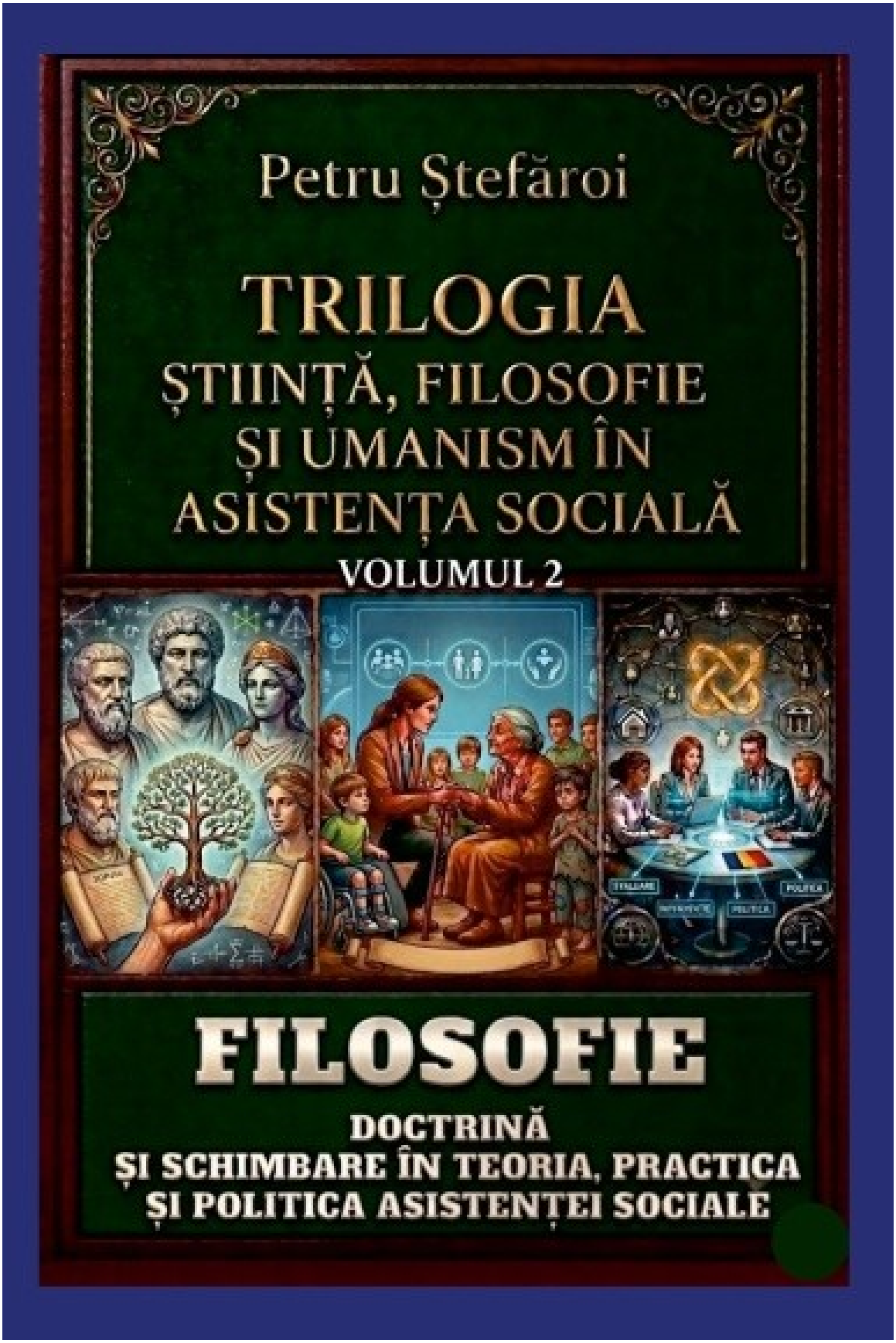

Titlul lucrării: ***Trilogia știință, filosofie și umanism în asistența socială, volumul 2: Filosofie, doctrină și schimbare în teoria, practica și politica asistenței sociale***

Autor: Petru Ștefăroi

ISBN: 978-1-291-71327-5

Lulu Press

Copyright © 2026 Petru Ștefăroi / Editura Lumen. Toate drepturile rezervate. Lucrare publicată cu acordul Editurii Lumn din Iași.

Din Seria/ Trilogia: Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială. Prezentul volum constituie a doua parte a trilogiei. Titlurile Trilogiei:

- Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială Volumul 1: Știință, multidisciplinaritate și schimbare în teoria, practica și politica asistenței sociale (publicat)
- **Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială Volumul 2: Filosofie, doctrină și schimbare în teoria, practica și politica asistenței sociale (în curs de publicare).**
- Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială Volumul 3: Umanism, cultură și schimbare în teoria, practica și politica asistenței sociale (în curs de publicare).

Proiectul Editorial Cadru: ȘTIINȚĂ, FILOSOFIE ȘI UMANISM ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ. Primul volum al proiectului a fost publicat la Editura Științifică Lumen, 2025, sub titlul: *Știință, filosofie și umanism în asistența socială: De la modelul pasiv-sociologist la modelul proactiv-multidisciplinar și de la „asistent" social la „profesionist" social.* ISBN: 978-973-166-638-9. https://edituralumen.ro/librarie-editura-stiintifica/stiinta-filosofie-si-umanism-in-asistenta-sociala/

Lucrările din trilogie se constituie în fundament și conținut de bază pentru viitoarea ediție (Ediția a II-a, revizuită și adăugită) a lucrării cadru

Specificații de producție a prezentului volum (volumul 2 al Trilogiei): Ștefăroi, Petru; *Trilogia știință, filosofie și umanism în asistența socială, volumul 2: Filosofie, doctrină și schimbare în teoria, practica și politica asistenței sociale,* 2026 / Lulu Press, Morrisville, NC.. ISBN: 978-1-291-75476-6. Format: 15.24 x 22.86 cm; Interior: Standard Alb-Negru, Hârtie Albă 60# (90 g/mp) – Offset. Copertă: Moale (Broșată), Plastifiere Lucioasă. Conține bibliografie

DESPRE ACEST VOLUM (în curs de apariție)

Lucrarea succede apariției primului volum al trilogiei, publicat prin Lulu Press, intitulat *Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială, Volumul 1: Știință, Multidisciplinaritate și Schimbare în Teoria, Practica și Politica Asistenței Sociale*, și prefațează publicarea ulterioară a ultimului volum al trilogiei: *Trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială, Volumul 3: Umanism, Cultură și Schimbare în Teoria, Practica și Politica Asistenței Sociale.*

SCOP ȘI OBIECTIVE PRINCIPALE

În acest ansamblu, volumul secund al trilogiei, are drept principal scop de a articula fundamentele filosofice și doctrinare necesare unei reevaluări a practicii asistenței sociale, aplicabil cu precădere spațiului românesc contemporan. Statutul său în cadrul trilogiei și al proiectului mai larg – *Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială: De la modelul pasiv-sociologist la modelul proactiv-multidisciplinar și de la „asistent" social la „profesionist" social* – este și acela de a constitui ca un pivot teoretico-filosofic. Dacă primul volum al trilogiei a cartografiat nevoia de rigoare științifică și schimbare prin multidisciplinaritate științifică, volumul al doilea examinează fundamentele filosofice, exigențele etice și ontologice ale profesiei, pregătind terenul pentru dimensiunea umanistă și culturală ce va fi aprofundată în ultima parte a trilogiei.

STRUCTURA ȘI HERMEUTICA LUCRARII

Capitolul 1 explorează premisele conceptuale ale asistenței sociale, punând în lumină **evoluția istorică a domeniului** – de la formele arhaice de întrajutorare, până la un sistem instituționalizat, profesionalizat și fundamentat pe cunoaștere. Acest capitol evidențiază interdependența fundamentală dintre teorie, practică și politică socială, reliefând modul în care acestea conturează principalele teme, categorii și niveluri de analiză, punând un accent deosebit pe **modelul filosofic** privit ca fundament indispensabil al oricărei intervenții sociale eficiente.

În continuare, **Capitolul 2** fixează fundamentul întregului demers prin stabilirea nivelului filosofic de analiză ca palier de maximă abstractizare, trecând în revistă ramurile sale fundamentale: metafizica, ontologia, fenomenologia, axiologia și teleologia. Pe această bază, se conturează un **model filosofic cadru**, aplicat inițial asupra sferei generale a teoriei, practicii și politicii sociale prin reevaluarea omului, a socialității și a sistemelor, iar ulterior transpus în spațiul specific al asistenței sociale.

Prin deconstrucția categoriilor de client, intervenție și sistem instituțional, se demonstrează cum dinamica centrală a lucrării — **schimbarea, integrarea și normalizarea** — derivă direct din aceste ramuri filosofice, analizându-se totodată modul în care cele trei mari curente universale (clasic, modern și postmodern) dau naștere celor trei mari forme ale profesiei: asistența socială tradițională, structurală și umanist-pozitivă.

Trecând la examinarea modelelor specifice, în **Capitolul 3** atenția se îndreaptă către universul curentelor contemporane de factură clasică, conservatoare și religioasă, punând în lumină conservatorismul social-filosofic, etica tradițională și teologiile social-filantropice. Se analizează modul în care acest macro-model fundamentează **asistența socială tradițională** și de ce, spre deosebire de abordările de tip modern și postmodern, el refuză conceptualizarea schimbării sau integrării prin prisma emancipării și autodeterminării. Vulnerabilitatea este prezentată ca o constantă a condiției umane, iar echilibrul social este căutat în mecanismele datoriei morale și ale filantropiei comunitare, unde schimbarea înseamnă reconciliere morală, integrarea se produce în interiorul structurilor locale ori parohiale existente, iar normalizarea se traduce prin redobândirea demnității în cadrele ordinii valorice și ancestrale stabilite.

În contrast cu viziunea tradițională, în **Capitolul 4** se analizează impactul modernității raționaliste, al teoriei sistemelor, al structuralismului și al curentelor critice sau radicale, cele care dau naștere **asistenței sociale structurale**. Se evidențiază o schimbare profundă de paradigmă: omul, bunăstarea și normalitatea sunt descrise ca produse ale determinismelor economice și instituționale, iar problema socială este mutată de la individ către sistemul opresiv. Intervenția este prezentată ca un act de conștientizare critică, iar triada conceptuală capătă valențe profund transformaționale, în care schimbarea presupune restructurarea sistemică, integrarea înseamnă garantarea universală a drepturilor, iar normalizarea se definește prin eliminarea barierelor opresive și realizarea unei egalități structurale reale.

Mai departe, în **Capitolul 5**, discursul se axează pe recuperarea subiectivității și demnității prin prisma curentelor umaniste, pozitive, existențiale și personaliste, fundamente ale **asistenței sociale umaniste**, ori **pozitive**. Capitolul arată cum acest model repune persoana în centrul acțiunii sociale, definind normalitatea ca autoactualizare, emancipare și integrare. Clientul este privit ca un agent suveran, capabil de autodeterminare în fața unei crize existențiale, iar intervenția profesională se bazează pe empatie și acceptare necondiționată, ceea ce înseamnă că schimbarea devine dezvoltare personală, integrarea reprezintă participarea liberă în mediu, iar normalizarea se traduce prin decondiționare existențială și redobândirea controlului asupra propriei vieți.

În cele din urmă, **Capitolul 6** evidențiază importanța crucială a **modelului filosofic-doctrinal pluralist** ca fundament ontologic și axiologic pentru înțelegerea complexității și dramatismului situațiilor de dificultate umană. Acest model operează profund holist, integrând sinergic marile curente ale gândirii universale: componenta clasică oferă teleologia binelui comun și a virtuții, cea modern-rațională asigură rigoarea și predictibilitatea organizării instituționale, cea structuralistă deconstruiește critic mecanismele de putere și opresiune, iar abordările postmoderne și umanist-emancipatorii repun **persoana aflată în dificultate**, în unicitatea ei, în centrul actului social. În acest cadru, **intervenția profesională** devine un proces integrator de refacere a sensului vieții în condiții de criză, bazat pe o întâlnire intersubiectivă autentică, pe empatie și pe dialog rațional, transformând **sistemul asistenței sociale** dintr-o structură potențial birocratică sau disciplinară într-o strategie a echității și recunoașterii sociale. În definitiv, obiectivul fundamental analizat este restaurarea deplină a umanității prin **schimbare, integrare și normalizare**, procese desfășurate simultan prin reconciliere personală, ospitalitate comunitară și politici incluzive, validând necesitatea unei abordări metodologice sintetice ce îmbină idealul filosofic holist cu realitatea practică.

Odată epuizată această cartografiere preponderent teoretică, volumul realizează, spre finalul acestuia, o trecere coerentă de la reflecția speculativă la inițiative cu aplicabilitate directă. Pe baza reperelor extrase din aceste șase capitole, în secțiunea de **Concluzii și Propuneri** se va trece la formularea unei serii de **propuneri concrete la nivel teoretico-conceptual, instituțional și profesional**, menite să redefinească — cu concursul filosofiei — statutul specialistului ca „profesionist” social, în locul celui de „asistent” și să ofere direcții pragmatice de reformare a sistemului „asistenței” sociale, propus că sistem de „asistență și integrare” socială, din societatea românească contemporană.

Concepția lucrării, în curs de apariție, s-au fundamentat și pe câteva cruciale întrebări, pe care le expunem:

- Poate fi imaginată o societate fără probleme sociale, umane, fără suferințe și situații de dificultate?
- Ar putea exista o societate în care toți membrii sunt sănătoși și fără problemele sociale și economice pe care le implică?
- Ne putem închipui o societate în care toți membrii acesteia se declară mulțumiți de viața lor, fericiți și împliniți din punct de vedere personal și profesional?
- Poate fi imaginată o societate în care toți membrii acesteia sunt educați, în care nu există neșcolarizare ori abandon școlar?

- Se poate concepe o societate în care să nu existe discriminare, sărăcie, maltratare, excluziune, injustiție socială?

Desigur, răspuns absolut afirmativ nu există la nici una dintre aceste întrebări. De unde ar rezulta faptul că societatea umană este un construct istoric și un mega-organism social, economic și cultural destul de imperfect, în care există multă sărăcie, multe inechități, multă violență și discriminare, multă lipsă de educație, multă suferință. De la acest nivel, global, complex, multidimensional de analiză, care implică însă cu precădere factorul uman, abordările și soluțiile necesită și solicită paradigma filosofică, care, prin specificul său gnoseologic, epistemologic și metodologic poate oferi răspunsuri, chiar dacă în format preponderent euristico-speculativ, și la întrebări din sfera axiologiei asistenței sociale, a metodologiei și chiar a praxiologiei specifice. Aici contribuția filosofiei este necesară pentru a răspunde și la întrebări precum:

· În raport de problematica filosofică a naturii și esenței umane, cum trebuie definit omul ca persoană, dar şi clientul, beneficiarul serviciilor de asistență socială, ce fel de bunăstare și împlinire este specifică ființei umane (morală, materială, spirituală, socială etc,) pentru ca, în raport de răspuns, de „pattern-ul” cosmologic de ființă umană, de idealul de bunăstare asertat, să se proiecteze tematici precum misiunea, obiectivele, metodele și resursele asistenței/ protecției sociale?

· Relativ la problematica filosofică a libertății, care este gradul în care o persoană, un client al serviciilor sociale, este aptă/ apt ca prin voință proprie, liber arbitru să-și auto-gestioneze situația socială și economică, să se autonomizeze, să-şi depăşească limitele condiției sociale, culturale, economice şi psihologice vulnerabilizatoare, să se desprindă în mod autonom de sistemul de protecție/ asistență socială?

· În raport de problematica filosofică a condiției sociale a omului, în ce constă conceptul filosofic de socialitate umană și în ce măsură prin această caracteristică se poate concepe o teorie aplicabilă justă a solidarității umane și justiției sociale, o metodologie adecvată și o praxiologie eficientă în care să fie respectată atât demnitatea individuală cât și necesitatea conviețuirii în comunitate prin concurență, polarizare, stratificare social-economică dar şi prin întrajutorare, altruism, solidaritate. Este, în această ordine de idei, normală, naturală, justificată, inegalitatea, discrepanța uriaşă dintre bogați şi săraci, stratificarea social-economică?

Nevoia perspectivei și abordării filosofice este, după cum se vede, evidențiată nu doar de avantajul pe care îl conferă prin nivelul maximal de abordare sau prin faptul că aduce în teoria asistenței sociale fundamentarea metafizică, ontologică și axiologică, ci și prin faptul că facilitează multidisciplinaritatea, interdisciplinaritatea și chiar trans-

disciplinaritatea. Numai de la nivelul înalt și larg comprehensiv și integrator al filosofiei se pot inter-conecta variatele discipline sociale, umane, care susțin, fundamentează şi justifică din punct de vedere gnoseologic asistența socială, precum sociologia, psihologia, pedagogia, istoria, antropologia, teologia, dreptul, politologia, la fel cum, tot sub tutela înaltă și cuprinzătoare a filosofiei pot fi abordate și interconectate în registru emergent și eficient marile problematici socio-umane care implică cultura, economia, justiția, politica (socială) etc.

Din această perspectivă, nivelul teoretic maximal, cel filosofic, nu reprezintă un lux academic, ci devine o necesitate imperativă, integrând ramurile fundamentale ale metafizicii, ontologiei, axiologiei și epistemologiei într-un tot unitar. Această ancorare în gândirea critică este ceea ce transformă, în mod radical, asistența socială dintr-o „gestiune a marginalității" într-un act conștient, asumat și deliberat de reconfigurare a umanității în practică socială. Prin urmare, arhitectura conceptuală a întregului proiect se sprijină pe interogații radicale, menite să descopere fundamentele ultime ale practicii specifice, oferind un cadru de reflecție necesar și pentru a reconstrui identitatea profesionistului într-o lume în continuă schimbare:

- Care este natura și care sunt cauzele problemelor sociale, situațiilor de risc și dificultate ale persoanelor, grupurilor, comunităților, precum și explicațiile/ fundamentele, modelele metafizice, ontologice ale acestora, ori/și implicațiile de ordin axiologic sau praxiologic?
- Care este natura activităților de asistență socială: socială, culturală, morală, economică, politică, psihologică, spirituală, religioasă?
- De ce trebuie să se intervină prin profesioniști, voluntari, servicii, organizații, instituții, structuri statale și politici sociale pentru remedierea problemelor sociale? Nu ar trebui lăsate legile „naturale", „darviniste", să opereze în logica/ devenirea lor obiectivă?
- În ce măsură intervențiile și politicile de asistență reușesc în mod real să determine schimbări și remedieri autentice și durabile, în acord cu firea, condiția și nevoia umană? Nu cumva pe termen mediu și lung intervenția „socială" amplifică sau generează noi situații de dificultate/ beneficiari, fiind contra-productivă?
- Prin ce mijloace, cu ce resurse și prin ce metode se poate obține ameliorarea autentică și nu doar ameliorări superficiale/ circumstanțiale și de scurtă durată?
- Ce scopuri și obiective trebuie să își propună profesioniștii, serviciile, politicile de asistență socială: supraviețuirea, subzistența, fericirea, integrarea socială, eficientizarea economică?

- Are asistența socială o dimensiune filosofică, ideologică, doctrinală, politică? Dacă da, care filosofii. ideologii, doctrine, politici sunt mai eficiente, sau mai adecvate unor anumite categorii de probleme sociale, categorii de populație, specificități culturale etc.?
- Este etică intervenția în viața și cursul vieții persoanelor și grupurilor aflate în dificultate? Este etic gestul filantropic, nu lezează demnitatea umană a persoanei ajutorate?
- Este just și etic ca unele persoane și categorii sociale să transfere o parte din bunăstarea lor obținută prin merit și muncă onestă în contul bunăstării, ameliorării persoanelor și categoriilor aflate în dificultate?
- Dincolo de considerentele de ordin psihologic, economic și social, care sunt resorturile interne și explicațiile metafizice ale altruismului, dăruirii de sine ale persoanelor, grupurilor care se implică în mod voluntar și gratuit în demersurile de ajutorare a persoanelor și categoriilor aflate în dificultate?
- Cum se poate mai bine realiza intervenția ameliorativă astfel încât persoanele și categoriile ajutate să nu devină dependente sau să nu exploateze în mod voit și fraudulos resursele sistemului de asistență socială?
- Cum se poate opera astfel încât în procesul de ajutorare și intervenție să fie antrenate nu doar resursele, inițiativele și acțiunile binefăcătorului, ci și resursele, capacitățile, voința, implicarea, liberul arbitru, participarea beneficiarilor?

O sumară analiză a acestor problematici/ întrebări ne relevă faptul că sunt enunțate din perspectiva unor importante ramuri ale filosofiei, precum metafizica (natură și fundamente), ontologia (geneză, mod de ființare, procesualitate, manifestare), axiologia (scară valorică, sens, finalitate) sau praxiologia (practică, acțiune, eficiență/ eficacitate), fiind abordate şi explorate în literatura de specialitate (cu precădere în cea occidentală), printre altele, în lucrări precum:

- *The Philosophical Foundations of Social Work* (F.G. Reamer, Columbia University Press, 1993);
- *The Recovery Philosophy and Direct Social Work Practice* (M. Walsh, Oxford University Press, 2013);
- *The Philosophy of Social Work* (P. Tillich, în Pastoral Psychology, 1963);
- *Philosophy of Social Work – a New and Advantageous Field of Training and Research* (T. Halvorsen, în Journal of Social Work Practice, 2018);
- *Key Debates în Social Work and Philosophy* (T. Grimwood, Routledge, 2015);

- *Philosophy and the Social Problem* (W. Durant, HayrdPress Publishing, 2013);
- *Human Rights and Social Work: Towards Rights-Based Practice (*J. Ife, Cambridge University Press, 2012);
- *Virtue Ethics and Social Work* (G. McBeath și S.A. Webb, în British Journal of Social Work, 2002);
- *Existențial social work*, (D.F. Krill, Free Press, 1978);
- *The Moral Foundations of Social Institutions: A Philosophical Study,* (S. Mille, Cambridge University Press, 2009):
- *The Role of Religion and Spirituality in Social Work Practice: Views and Experiences of Social Workers and Students* (P. Gilligan, S. Furness, în British Journal of Social Work, 2006),
- *The Call to Teach: Philosophy, Process, and Pragmatics of Social Work Education*, (R. Fox, Council on Social Work Education, 2013).

Referiri sau abordări, destul de inconsistente din păcate, referitoare la legătura dintre filosofie şi asistența socială, cu privire la fundamentarea şi augmentarea filosofică a asistenței sociale atât ca teorie cât şi ca metodologie şi practică există şi în literatura românească, în lucrări precum:

- *Fundamentarea asistenței sociale în spațiul românesc* (D. Stan, în Tratat de asistență socială, ed. a II-a, G. Neamțu, Editura Polirom, 2011);
- *Asistența socială. Compendiu de istorie, teorie şi practică (*D. Buzducea, Editura Polirom, 2018);
- *Filosofia socială construcționistă. Direcții epistemice, etice şi pragmatice* (A. Sandu, Editura Presa Universitară Clujeană, 2012);
- *În căutare de principii. Epistemologie şi metodologie socială aplicată* (P. Iluț, Editura Polirom, 2013);
- *Provocări contemporane în practica asistenței sociale în societăți multiculturale* (G. Mişca, N. Neamțu, în Revista de Asistență Socială, nr. 1, 2016),
- *Etica în asistența socială* (M. Bulgaru și O. Bulgaru, CEP USM, 2014).

DIMENSIUNEA FILOSOFICO-DOCTRINALĂ A ASISTENȚEI SOCIALE

Literatura/ teoria asistenței sociale a fost și este adesea nevoită să adopte strategii orientate ideologic, doctrinal, aducând în sfera proprie de dezbateri teoretice viziunea dihotomică, contrapunându-se adesea teoria/ abordarea tradițională/ tradiționalistă, conservatoare cu cea critic-structuralistă, radicală, ori, pe de altă parte, cea structuralistă cu cea existențialist-umanistă și personalistă. Așadar, cum teoria asistenței sociale se descrie, din punct de vedere epistemologic, ca o construcție

teoretică de foarte mare complexitate, întindere şi profunzime, implicând, pe lângă o reflectare şi teoretizare obiectivă, ştiințifică sau filosofico-euristică a problemelor, disfuncțiilor sociale şi umane şi a metodologiilor specifice de evaluare ori intervenție, și o semnificativă componentă axiologico-ideologică, iar, în planul organizării şi acțiunii practice şi instituționale, de o importantă componentă doctrinal-metodologică, tot astfel au apărut și metode, doctrine sau moduri specifice de asistență socială, orientate așadar, filosofico-ideologic și doctrinal.

În mare măsură, prezența abordărilor şi metodologiilor orientate ideologico-doctrinal îşi au originea axiologico-paradigmatică în marile sisteme teoretico-filosofice şi culturale contemporane, unele cu origini situate mult în istorie, instituindu-se astfel legături şi corespondențeconsistente de determinare între teorii, doctrine ori curente consacrate precum:

- umanitarismul etic şi religios,
- structuralismul radical şi
- umanismul personalist și existențial,

pe de o parte, şi:

- asistența socială tradițională,
- asistența socială structurală şi
- asistența socială umanistă (umanist-personalistă/existențialistă),

pe de altă parte.

S-a ajuns astfel la o destul de consistentă şi manifestă ideologizare şi politizare a teoriei şi metodologiei asistenței sociale contemporane, situație reflectată atât în sfera legislației sau politicilor sociale, la nivelul sistemelor, organismelor şi instituțiilor de asistență socială, în declarațiile şi codurile de practică ale acestora, în activitățile şi practicile sociale efective, la toate nivelurile de intervenție (individul, relațional, grupal, comunitar, societal), în pregătirea, personalitatea, conduita şi activitatea profesioniştilor, precum şi în literatura de specialitate care le reflectă, teoretizează şi promovează, consacrându-se, în consecință, şi o multitudine de titulaturi specifice, fundamentate filosofic şi ideologico-doctrinal, aferente unor moduri, tipuri, orientări, metode şi doctrine de asistență şi protecție socială, unele menționate mai sus.

Situația este, aşadar, reflectată cu multă pregnanță şi în literatura de specialitate. Fiecare dintre cele trei mari doctrine, tipuri şi metodologii de asistență socială, respectiv asistența socială tradițională, asistența socială structurală şi asistența socială umanistă, se fundamentează, în momentul de față, pe o bibliografie destul de consistentă, susținută prin cărți şi articole mai mult sau mai puțin dedicate, ori prin publicații periodice

importante, unele asumate doctrinal, chiar dacă nu pot fi stabilite în toate cazurile delimitări precise între orientările acestora.

O literatură care, de asemenea, tinde să se impună cu multă pregnanță este și cea fundamentată pe modelul filosofic-doctrinal pluralist.

MODELUL FILOSOFIC-DOCTRINAL PLURALIST ÎN TEORIA, PRACTICA ȘI POLITICA ASISTENȚEI SOCIALE

În lucrare (în curs de apariție) este evidențiată importanța crucială și a modelului filosofic-doctrinal pluralist în configurarea întregului ansamblu teoretic, practic și politic al asistenței sociale contemporane, acesta constituind un fundament ontologic și axiologic important pentru înțelegerea si abordarea complexității, profunzimii și dramatismului inerent al situațiilor de dificultate umană. Modelul operează într-o manieră profund holistă, integrând componentele sale fundamentale nu ca entități izolate, fragmentate sau juxtapuse în mod mecanic, ci ca un sistem sinergic, viu și dinamic, în care componenta clasică oferă teleologia binelui comun, cea modern-raționalistă asigură rigoarea și eficiența organizării instituționale, cea structuralistă deconstruiește critic mecanismele ascunse de putere și control, iar cea post-modernă și umanist-personalistă repune persoana, în unicitatea ei, în centrul incontestabil al actului social. Emmanuel Mounier, în lucrarea sa fundamentală *Manifeste au service du personnalisme* (Paris, Aubier, 1936, pp. 45-50),susține cu tărie că omul nu poate fi înțeles, tratat, asistat sau susținut decât în cadrul unei relații comunitare vii, autentice, care îi confirmă, îi protejează și îi celebrează demnitatea sa intrinsecă, refuzând categoric orice formă de alienare sau reducere a omului la un simplu obiect administrativ. Modelul pluralist reprezintă astfel cadrul reflexiv, profund și necesar pentru alegerea riguroasă a metodelor de intervenție, o idee centrală în viziunea profund umanistă a lui Amartya Sen din *Development as Freedo*m (A. Sen, Oxford, Oxford University Press, 1999, pp. 35-38), unde libertatea reală, capacitatea de acțiune și posibilitatea de a-și alege modul de viață al individului devin singura măsură legitimă și etică a succesului politicilor sociale. Asistența socială actuală, pentru a fi cu adevărat autentică, trebuie să valorifice constant acest dialog filosofic complex, așa cum arată magistral Malcolm Payne în *Modern Social Work Theory* (M. Payne, Chicago, Lyceum Books, 2014, pp. 210-215), accentuând necesitatea unei viziuni integrate care depășește abordările fragmentare, rigide și birocratice, pentru a răspunde cu o responsabilitate etică inalienabilă față de celălalt (E. Levinas, *Totalité et Infini,* La Haye, Martinus Nijhoff, 1961, pp. 33-35), transformând asistența socială într-o veritabilă și profundă „grijă” pentru cel vulnerabil, un act de înaltă responsabilitate față de umanitate.

În centrul atenției se află întotdeauna persoana aflată într-o situație de dificultate, a cărei problemă socială este abordată holist prin integrarea critică a perspectivelor oferite de marile curente ale gândirii universale, oferind o privire multidimensională asupra suferinței și nevoii. Perspectiva clasică, adânc ancorată în scrierile fundamentale ale lui Aristotel în *Etica Nicomahică* (A. Aristotel, București, Editura IRI, 2009, pp. 60-65), ne ajută fundamental la înțelegerea virtuții, a echilibrului interior și a binelui comun ca finalitate ultimă a oricărei vieți sociale demne, punând bazele unei ordini morale care depășește simplul interes personal. În plan modern și raționalist, Immanuel Kant, în *Idee für eine allgemeine Geschichte in weltbürgerlicher Absich*t (I. Kant, Königsberg, Nicolovius, 1784, pp. 15-20), explică mecanismele raționale și universale care trebuie să guverneze ordinea civilă, oferind un fundament solid pentru structurile de sprijin colectiv și pentru afirmarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de circumstanțele sociale. Perspectivele post-moderne și neoumaniste aduc însă în prim-plan nevoia vitală de recunoaștere care generează reziliență, Axel Honneth, în *The Struggle for Recognition* (A. Honneth, Cambridge, MIT Press, 1995, pp. 92-100), demonstrând convingător că lipsa respectului social este cauza profundă, adesea invizibilă, a marginalizării, a excluderii și a suferinței umane, necesitând o atenție deosebită la nivelul politicilor. Această abordare complexă permite formularea unor soluții aplicabile, personalizate și profund empatice, tratând beneficiarul nu ca pe un simplu caz statistic sau o variabilă economică, ci ca pe un subiect de sine stătător, de o valoare inestimabilă, așa cum sugerează Martin Buber în *Eu și Tu* (București, Editura Humanitas, 1992, pp. 25-30), prin promovarea relației autentice, dialogale, ca instrument primordial de transformare, vindecare și recâștigare a demnității.

Intervenția profesională devine, în acest context, un act profund integrator, un proces neîntrerupt de refacere a sensului vieții în condiții de criză, traumă sau cronicizare a dificultăților sociale care amenință însăși integritatea ființei. Profesionistul acționează ca un mediator fin, educat și reflexiv între idealul de autonomie și demnitate al persoanei și realitatea concretă, uneori dură sau opresivă, a limitărilor obiective, apelând mereu la teorii care explică schimbarea structurilor sociale, precum cele ale lui Anthony Giddens din *The Constitution of Society* (Berkeley, University of California Press, 1984, pp. 67-70), care înțelege omul ca agent ce modelează contextul. Alte instrumente umaniste, inspirate direct de Carl Rogers în *Client-Centered Therapy* (Boston, Houghton Mifflin, 1951, pp. 480-485), sunt utilizate cu succes pentru facilitarea întâlnirii intersubiective, unde empatia, ascultarea necondiționată, căldura umană și prezența nealterată devin adevăratul motor al schimbării, deblocând resursele interioare ale persoanei. Se recurge, de asemenea, la înțelegerea

neoumanistă și deliberativă a drepturilor, a libertății și a cetățeniei active, Jürgen Habermas, în *The Theory of Communicative Actio*n, Vol. 1 (Boston, Beacon Press, 1984, pp. 85-90), argumentând convingător că dialogul rațional și democratic este fundația sigură a unei societăți capabile să își susțină membrii și să prevină excluziunea. Din această convergență fericită se nasc obiective clare, ambițioase și capabile să răspundă tuturor provocărilor colective care modelează orizontul de viață al individului, oferind speranță, soluții practice și o cale de ieșire acolo unde sistemul tinde să eșueze prin automatism, birocrație sau indiferență instituțională.

Nicio intervenție, oricât de bine intenționată sau tehnică ar fi, nu se poate desfășura în afara unui cadru doctrinar riguros, conștient și asumat, care să ghideze acțiunea în fiecare etapă a procesului de sprijin social. Sistemul asistenței sociale reprezintă, în esență, infrastructura vitală prin care valorile umane se transformă în practică zilnică, unde raționalismul, a cărui rigoare organizatorică este magistral expusă de Max Weber în *Wirtschaft und Gesellschaft* (Tübingen, Mohr, 1922, pp. 125-130), oferă predictibilitate, eficiență și claritate acțiunii, prevenind în mod esențial arbitrariul și confuzia în distribuția resurselor. Structuralismul analizează cu acuitate critică interdependența instituțiilor, Michel Foucault, în *Surveiller et punir* (Paris, Gallimard, 1975, pp. 200-205), punând mereu în gardă împotriva mecanismelor de control, disciplinare și supraveghere care pot altera esența salvatoare, umană și liberatoare a ajutorului oferit. Curentele umaniste și liberale, promovate de John Rawls în *A Theory of Justice* (Cambridge, Harvard University Press, 1971, pp. 60-65), definesc strategii bazate pe echitate, pe dreptate distributivă și pe protejarea activă a celor mai vulnerabili membri ai comunității. Filosofia neoumanistă intervine ca nivel superior de integrare, Charles Taylor, în *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition* (Princeton, Princeton University Press, 1994, pp. 25-30), subliniind necesitatea unei politici publice care să onoreze și să susțină identitatea unică a fiecărui beneficiar, în cadrul vast și fertil al diversității umane, transformând diversitatea dintr-un obstacol într-o veritabilă bogăție socială.

Obiectivul fundamental al asistenței sociale este restaurarea deplină a umanității prin schimbare, integrare și normalizare, procese desfășurate simultan și sinergic la nivel individual, comunitar și societal pentru a asigura un viitor demn. La nivel personal, schimbarea înseamnă recâștigarea echilibrului interior, a încrederii în sine și a demnității. Viktor Frankl, în *Man’s Search for Meaning* (Boston, Beacon Press, 1946, pp. 100-105), argumentează convingător că sensul este forța primordială, inepuizabilă și necesară a supraviețuirii și creșterii umane în orice condiții. La nivelul microcomunității, asistența presupune ospitalitate, Jacques Derrida, în De l'hospitalité (Paris, Calmann-Lévy, 1997, pp. 40-42), oferind

o perspectivă etică radicală asupra deschiderii necondiționate față de cel vulnerabil, străin sau marginalizat, invitând la o primire care nu cere nimic în schimb. La nivel societal, se concretizează prin politici incluzive și prin consolidarea capitalului social, Robert D. Putnam, în *Bowling Alone* (New York, Simon & Schuster, 2000, pp. 150-155), demonstrând științific că legăturile sociale, încrederea interpersonală și participarea comunitară sunt vitale pentru sănătatea oricărei societăți democratice. Astfel, Carol I. Langer și Cynthia Lietz, în *Applying Theory to Generalist Social Work Practice* (Wiley, 2014, pp. 15-20), validează necesitatea imperativă a unei abordări metodologice sintetice care devine cu atât mai clară cu cât privim această unitate în diversitate a actului social ca pe o sinteză continuă a idealului și a realității practice.

În demersul nostru viitor, vom descompune aceste mari viziuni în elemente operaționale ale modelului, analizând mai întâi Clientul, situația de dificultate și problema socială prin prisma doctrinei pluraliste, examinând modul în care acestea sunt percepute simultan de gândirea clasică (ca dezordine a ordinii), cea modern-rațională (ca disfuncție a sistemului), cea structuralistă (ca produs al inegalităților) și cea umanist-postmodernă (ca experiență subiectivă unică). Ulterior, vom cerceta Intervenția, profesionistul, obiectivele și metodele asistenței sociale, punând accent pe transformarea profesionistului din tehnician în „facilitator de sens”, capabil să armonizeze nevoile individuale cu resursele comunitare, utilizând metode care respectă autonomia beneficiarului. În final, ne vom apleca asupra Organizării, sistemului asistenței sociale, managementului și politicii asistenței sociale, demonstrând necesitatea unor structuri de conducere care nu doar gestionează eficient bugetele, ci susțin cu curaj un climat de dreptate, incluziune și responsabilitate etică, transformând politicile publice în instrumente vii de promovare a binelui comun, garantând că fiecare decizie reflectă respectul absolut față de persoana umană.

Clientul – situația de dificultate – problema socială

Clientul – situația de dificultate – problema socială Perspectiva filosofică pluralistă fundamentează reprezentarea persoanei, vizând emanciparea integrală a ființei umane și respectarea autonomiei printr-o operare holistică a componentelor sale. Această abordare necesită o reevaluare a modului în care înțelegem suferința, dincolo de etichetele administrative, prin sinteza dintre ontologia existențială (Heidegger), etica responsabilității (Levinas) și analiza structural-politică (Arendt/Foucault). Este vorba despre o recunoaștere a unicității fiecărui individ în cadrul suferinței sale, evitând astfel orice reducere la categorii clinice sau statistice care ar putea să-i afecteze demnitatea sau să îi limiteze

posibilitățile de redresare. Totodată, perspectiva filosofică pluralistă fundamentează reprezentarea persoanei, vizând emanciparea integrală a ființei umane și respectarea autonomiei printr-o operare holistică a componentelor sale. Această abordare necesită o reevaluare a modului în care înțelegem suferința, dincolo de etichetele administrative. Este vorba despre o recunoaștere a unicității fiecărui individ în cadrul suferinței sale, evitând astfel orice reducere la categorii clinice sau statistice care ar putea să-i afecteze demnitatea sau să îi limiteze posibilitățile de redresare.

Martin Heidegger, în *Ființă și timp* (București, Humanitas, 2002, pp. 110-112), arată că înțelegerea existenței constituie premisa oricărei forme de ajutor care nu reduce omul la o simplă prezență statică. Această viziune ontologică impune asistentului social o atitudine de profund respect față de „lumea” în care trăiește clientul, recunoscându-i capacitatea de a fi propriul arhitect al existenței safe, chiar și în condiții de criză. Prin acest demers, ajutorul se transformă dintr-un act de asistență pasivă într-un proces activ de redescoperire a sensului și libertății. De asemenea, Martin Heidegger, în *Ființă și timp* (București, Humanitas, 2002, pp. 110-112), arată că înțelegerea existenței constituie premisa oricărei forme de ajutor care nu reduce omul la o simplă prezență statică. Această viziune ontologică impune asistentului social o atitudine de profund respect față de „lumea” în care trăiește clientul, recunoscându-i capacitatea de a fi propriul arhitect al existenței sale, chiar și în condiții de criză. Prin acest demers, ajutorul se transformă dintr-un act de asistență pasivă într-un proces activ de redescoperire a sensului și libertății.

Asistentul social depășește diagnosticarea tehnică, intervenind asupra existenței clientului, privindu-l ca pe o ființă ce trebuie să-și recupereze libertatea prin asumarea responsabilității. Jean-Paul Sartre, în *L'Être et le néant* (Paris, Gallimard, 1943, pp. 500-505), argumentează că libertatea reprezintă însăși structura ființei umane, astfel încât orice intervenție trebuie să stimuleze acest nucleu de libertate pentru a favoriza o viață asumată conștient. Această libertate nu este un concept abstract, ci o realitate concretă care se manifestă prin alegerile pe care clientul le face în momentele critice ale parcursului său biografic. Similar, asistentul social depășește diagnosticarea tehnică, intervenind asupra existenței clientului, privindu-l ca pe o ființă ce trebuie să-și recupereze libertatea prin asumarea responsabilității. Jean-Paul Sartre, în *L'Être et le néant* (Paris, Gallimard, 1943, pp. 500-505), argumentează că libertatea reprezintă însăși structura ființei umane, astfel încât orice intervenție trebuie să stimuleze acest nucleu de libertate pentru a favoriza o viață asumată conștient. Această libertate nu este un concept abstract, ci o realitate concretă care se manifestă prin alegerile pe care clientul le face în momentele critice ale parcursului său biografic.

Situația de dificultate încetează să mai fie percepută ca un simplu deficit, devenind o „chemare” la reconstrucție personală. Emmanuel Levinas, în *Totalité et Infini* (La Haye, Martinus Nijhoff, 1961, pp. 33-35), plasează această responsabilitate față de celălalt ca fundament al eticii, sugerând

că fragilitatea interlocutorului ne obligă la o reacție care transcende orice calcul utilitarist. Prin acest contact, se creează un spațiu de vindecare în care suferința este privită nu ca o pedeapsă, ci ca un moment de întâlnire autentică între două conștiințe, facilitând astfel un proces profund de reumanizare. Totodată, situația de dificultate încetează să mai fie percepută ca un simplu deficit, devenind o „chemare” la reconstrucție personală. Emmanuel Levinas, în *Totalité et Infini* (La Haye, Martinus Nijhoff, 1961, pp. 33-35), plasează această responsabilitate față de celălalt ca fundament al eticii, sugerând că fragilitatea interlocutorului ne obligă la o reacție care transcende orice calcul utilitarist. Prin acest contact, se creează un spațiu de vindecare în care suferința este privită nu ca o pedeapsă, ci ca un moment de întâlnire autentică între două conștiințe, facilitând astfel un proces profund de reumanizare.

Într-o viziune pluralistă, problema socială este o criză a participării la viața comunitară. Hannah Arendt, în *The Human Condition* (Chicago, University of Chicago Press, 1958, pp. 175-180), atrage atenția asupra importanței acțiunii politice și sociale, argumentând că excluderea din acest domeniu reprezintă o gravă pauperizare spirituală. Această perspectivă subliniază necesitatea ca asistența socială să se concentreze nu doar pe nevoile individuale, ci și pe reintegrarea activă a persoanelor în viața comunității, oferindu-le ocazia de de a-și exprima vocea și de a contribui la spațiul public. De asemenea, într-o viziune pluralistă, problema socială este o criză a participării la viața comunitară. Hannah Arendt, în *The Human Condition* (Chicago, University of Chicago Press, 1958, pp. 175-180), atrage atenția asupra importanței acțiunii politice și sociale, argumentând că excluderea din acest domeniu reprezintă o gravă pauperizare spirituală. Această perspectivă subliniază necesitatea ca asistența socială să se concentreze nu doar pe nevoile individuale, ci și pe reintegrarea activă a persoanelor în viața comunității, oferindu-le ocazia de a-și exprima vocea și de a contribui la spațiul public.

Profesionistul devine un arhitect al posibilităților, utilizând teorii ale puterii pentru a transforma impasul într-un demers de emancipare. Michel Foucault, în *Surveiller et punir* (Paris, Gallimard, 1975, pp. 200-205), descrie modul în care instituțiile pot exercita controlul, îndemnând asistenții sociali să protejeze autonomia persoanelor împotriva oricărei forme de normalizare coercitivă. Aceasta implică o vigilență constantă din partea profesionistului pentru a nu deveni el însuși un agent al sistemului care îngrădește libertatea, ci un facilitator al autonomiei și un apărător al demnității umane. În acest sens, profesionistul devine un arhitect al posibilităților, utilizând teorii ale puterii pentru a transforma impasul într-un demers de emancipare. Michel Foucault, în *Surveiller et punir* (Paris, Gallimard, 1975, pp. 200-205), descrie modul în care instituțiile pot exercita controlul, îndemnând asistenții sociali să protejeze autonomia persoanelor împotriva oricărei forme de normalizare coercitivă. Aceasta implică o vigilență constantă din partea profesionistului pentru a nu deveni el însuși un agent al sistemului care îngrădește libertatea, ci un facilitator al autonomiei și un apărător al demnității umane.

Pluralitatea doctrinală integrează personalismul cu pragmatismul pentru a oferi robustețe intervențiilor în societățile post-industriale. John Dewey, în *Logic: The Theory of Inquiry* (New York, Holt, 1938, pp. 100-105), susține că procesul de acțiune trebuie să fie strâns legat de experiența vie, oferind profesionistului o metodă dinamică de a aborda dificultățile într-o manieră flexibilă. Această adaptabilitate este crucială într-o lume în continuă schimbare, permițând asistentului social să răspundă eficient noilor provocări sociale prin metode experimentale și profund ancorate în realitatea cotidiană a celor pe care îi sprijină. În plus, pluralitatea doctrinală integrează personalismul cu pragmatismul pentru a oferi robustețe intervențiilor în societățile post-industriale. John Dewey, în *Logic: The Theory of Inquiry* (New York, Holt, 1938, pp. 100-105), susține că procesul de acțiune trebuie să fie strâns legat de experiența vie, oferind profesionistului o metodă dinamică de a aborda dificultățile într-o manieră flexibilă.

Intervenția – profesionistul – obiectivele și metodele asistenței sociale

Modelul filosofic-doctrinal pluralist are un rol esențial în teoria, practica și politica asistenței sociale atunci când se abordează problematici precum intervenția, profesionistul, ori obiectivele și metodele utilizate. Această abordare, care integrează contribuții din diverse curente de gândire (clasic, modern/raționalist/structuralist, post-modern/umanist/neoumanist și altele), este indispensabilă atât pentru înțelegerea și reprezentarea, cât și pentru soluționarea complexă a problemelor din sfera sistemului de asistență socială. Prin îmbinarea perspectivelor doctrinare și a intervențiilor practice, pluralismul permite atât o diagnoză profundă, cât și o intervenție adaptată nevoilor specifice și contextelor umane în care clienții viețuiesc.

Intervenția este fundamentul asistenței sociale, fiind procesul prin care un profesionist sprijină persoanele sau grupurile vulnerabile să depășească dificultățile cu care se confruntă, raportându-se la demnitatea și autonomia acestora. Această intervenție presupune identificarea nevoilor și aplicarea metodetor adecvate unei viziuni umaniste. Spre exemplu, metoda studiului de caz reprezintă un instrument de bază pentru a înțelege unicitatea situațiilor clienților, fiind utilizat în mod frecvent pentru a oferi o viziune holistică asupra factorilor biografici și sociali care contribuie la dificultățile individului. Un alt exemplu este intervenția în situații de criză, dezvoltată de G. Caplan (*Principles of Preventive Psychiatry*, New York, Basic Books, 1964, p. 89), care se concentrează pe sprijinirea persoanelor aflate în momente de vulnerabilitate extremă. Acest tip de intervenție, utilizat frecvent în cazurile de violență domestică sau dezastre, este susținut de o colaborare bazată pe etica responsabilității față de celălalt (*Applying Theory to Generalist Social Work Practice*, Hoboken, NJ, Wiley, 2014; *Working with*

Families, An Integrative Model by Level of Need, Upper Saddle River, NJ, Pearson, 2008).

Din această perspectivă, profesionistul în asistența socială devine un „nod epistemologic și etic” – un mediator între valorile filosofice, metodă și acțiune – capabil să integreze, să adapteze și să modeleze cunoașterea în funcție de contextul concret. În acest scop, crucială este pregătirea sa. Formarea asistentului social modern nu poate fi înțelesă decât prin prisma unei educații care reunește perspectivele clasice asupra binelui comun, raționalitatea modernă a structurilor sociale, analiza critică a mecanismelor de putere (structuralism) și orientarea umanistă către persoană. Această interconectare îi oferă profesionistului instrumentele necesare pentru a interpreta situațiile sociale în termeni sistemici și dinamici, depășind granițele unei singure perspective.

În practică, această formare se traduce prin competențe analitice și reflexive. Asistentul social pluralist trebuie să fie capabil să îmbine viziunea asupra libertății individului cu evaluarea condițiilor socio-economice, a contextelor culturale și a cadrului normativ. Modelarea filosofică a intervenției implică capacitatea de a sintetiza aceste dimensiuni în mod coerent, în funcție de specificul fiecărui caz. Profesionistul format într-o logică transdisciplinară și pluralistă depășește simpla aplicare tehnică. El construiește punți, transformă cunoașterea în practică etică și adaptează intervenția la particularitățile fiecărei ființe. Acest tip de specialist deține competențe relaționale – precum empatia, comunicarea și negocierea – dar și meta-competențe – capacitatea de a înțelege interconectarea nivelurilor realității umane. În acest sens, relația de ajutor descrisă de C. Rogers oferă fundamentul umanist al intervenției: acceptarea necondiționată și autenticitatea.

În logica acestui model profesional complex se articulează și obiectivele și metodele asistenței sociale. Acestea variază în funcție de natura problemelor abordate, însă specificul lor rezidă în fundamentarea pe o viziune care respectă emanciparea, autonomia și normalizarea. Astfel, obiectivele nu se limitează la rezolvarea punctuală a unei crize, ci vizează dezvoltarea personală și coeziunea comunitară. În mod similar, metodele – de la consilierea umanistă la intervenția comunitară – devin instrumente flexibile, aplicate într-un cadru etic care valorifică dialogul și participarea.

În cazul violenței domestice, obiectivele includ protecția victimelor, reducerea traumelor și reintegrarea. Programul Safe Horizon (*Annual Report*, 2021; *Integrative Approaches to Supervision*, Londra, Jessica Kingsley Publishers, 2008) exemplifică o abordare pluralistă care combină sprijinul emoțional-umanist cu măsuri legale și educație comunitară. Totodată, programul Housing First, dezvoltat de S. Tsemberis (*Housing First, The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction*, Center City, MN, Hazelden Publishing, 2010, p. 45), se concentrează pe redarea demnității prin locuire, combinând intervenția cu sprijin social și educațional.

Politicile sociale fundamentate pe modelul pluralist reflectă o trecere de la un stat asistențial rigid la un sistem flexibil, axat pe incluziune și pe recunoașterea diversității culturale. Într-o societate marcată de stratificare economică și migrație, standardizarea serviciilor devine ineficientă și alienantă, riscând să ignore specificul comunităților marginalizate. Abordarea pluralistă intervine prin deconstrucția barierelor instituționale, promovând politici publice ce recunosc vulnerabilitățile multiple și intersectate ale beneficiarilor. Acest cadru doctrinar determină trecerea de la măsuri pur distributive la strategii de împuternicire (*empowerment*), asigurând nu doar resurse de supraviețuire, ci și pârghii reale pentru participarea activă a cetățenilor la deciziile care le influențează direct viața (*Social Work and Social Policy*, Londra, Routledge, 2018).

Dimensiunea etică a pluralismului reconfigurează profund și rolul de cercetător al asistentului social, transformând producția de cunoaștere dintr-un proces exterior într-un act de co-construcție alături de beneficiar. Metodele calitative, cum sunt istoriile de viață sau cercetarea-acțiune participativă, devin instrumente privilegiate prin care grupurile vulnerabile își pot face auzită propria perspectivă asupra realității sociale. Din acest punct de vedere, validitatea unei intervenții nu se mai măsoară exclusiv prin indicatori cantitativi sau rigori administrative, ci prin capacitatea sa de a reda demnitatea și de a genera o schimbare reală în plan biografic. Pluralismul respinge astfel monopolul unei singure teorii absolute, afirmând că adevărul unei intervenții reușite rezidă în întâlnirea autentică și dialogul deschis dintre rigoarea științifică a profesionistului și experiența trăită a clientului (*Research for Social Justice*, New York, Palgrave Macmillan, 2020).

Organizarea – sistemul asistenței sociale – managementul și politica asistenței sociale

Modelul filosofic-doctrinal pluralist (clasic, modern/raționalist/structuralist, post-modern/umanist/neoumanist și altele) nu reprezintă o simplă opțiune teoretică, ci o necesitate fundamentală în abordarea complexă, adaptată și responsabilă a dimensiunilor ce privesc organizarea, funcționarea și guvernanța sistemului de asistență socială. Într-o realitate socială caracterizată de interdependențe economice, politice și culturale tot mai accentuate, nicio doctrină nu poate, în mod izolat, să ofere răspunsuri complete și eficiente. Astfel, integrarea perspectivelor provenite din etică, filosofie politică, economie socială, sociologie și management devine esențială pentru construirea unui sistem coerent, sustenabil și echitabil de asistență socială.

Pluralismul permite înțelegerea asistenței sociale ca sistem viu, aflat la intersecția dintre valorile politicilor publice, dinamica drepturilor sociale

și procesele individuale de emancipare și autonomizare. O perspectivă integrată oferă cadrul de colaborare între actori – asistenți sociali, decidenți, comunitate și beneficiari – care contribuie, fiecare prin specificul viziunii sale, la definirea unor strategii holiste de intervenție și sprijin. Mai mult, viziunea neoumanistă extinde acest demers dincolo de granițele pur administrative, promovând o abordare în care factorii sociali, politici și culturali sunt priviți ca elemente interdependente ale aceluiași sistem care vizează demnitatea umană.

Prin această sinteză filosofică și doctrinară, managementul și politica socială se fundamentează pe o cunoaștere complexă, facilitând elaborarea de politici bazate pe principii etice, proiectarea de servicii flexibile și utilizarea responsabilă a resurselor. În acest fel, modelul pluralist nu doar optimizează funcționarea sistemului de asistență socială, ci contribuie la consolidarea solidarității sociale, la reducerea inegalităților și la promovarea incluziunii, oferind un cadru uman pentru transformarea socială sustenabilă.

Un exemplu emblematic este modelul scandinav, caracterizat printr-o organizare fundamentată pe principiile universalității și solidarității, asigurând accesul egal la servicii sociale de calitate (G. Esping-Andersen, *Investing in the Social, Europe's Post-Industrial Challenge*, 2009, p. 112). Sistemul de asistență socială reprezintă cadrul în care se desfășoară activitatea de sprijin, incluzând instituții și mecanisme de finanțare. În SUA, programul TANF (R. Moffitt, *Welfare Programs and Labor Supply*, 2002) demonstrează cum un sistem bine conceput poate sprijini familiile, în timp ce în Europa, programe precum FEAD (European Commission, *Evaluation of FEAD*, 2020) au redus excluziunea prin sprijin integrat.

Managementul asistenței sociale joacă un rol crucial în coordonarea resurselor, utilizând teorii precum cele ale lui H. Mintzberg (*The Structuring of Organizations*, 1979, pp. 87-89) pentru a adapta structurile la nevoile multidimensionale. Politica asistenței sociale, prin cadrul normativ (precum Legea nr. 292/2011 în România), stabilește direcțiile strategice. Studiile lui Esping-Andersen demonstrează că politicile axate pe prevenție generează rezultate semnificative, iar inițiative precum Graduation Approach a organizației BRAC (A. Banerjee et al., 2015) integrează măsuri diverse pentru a scoate familiile din sărăcia extremă. De asemenea, proiecte ca iCCM (J. Bryce et al., 2013) subliniază impactul coordonării sistemice.

Organizarea, sistemul de asistență socială, managementul și politica socială constituie elemente interdependente ale unui ansamblu dinamic, care necesită o abordare holistă. Această perspectivă permite înțelegerea sistemului nu doar ca o rețea instituțională, ci ca un mecanism social viu și reflexiv. Colaborarea între discipline devine esențială pentru o guvernanță participativă, unde modele precum *welfare mix* sau *case management* demonstrează valoarea abordărilor integrate. Prin acestea, asistența socială se afirmă ca instrument strategic de coeziune, spațiu de

convergență între știință, etică și acțiune, orientat spre emancipare, participare și normalizarea vieții beneficiarilor.

Din perspectiva guvernanței democratice, reconfigurarea rețelelor de servicii sub egida pluralismului implică trecerea de la un management rigid, pur birocratic, la un model public participativ. Acest tip de management valorifică parteneriatele public-private și implicarea directă a organizațiilor societății civile în co-proiectarea politicilor de sprijin. Astfel, fragmentarea administrativă este contracarată prin crearea unor consilii comunitare consultative, capabile să monitorizeze nevoile locale emergente și să realoce resursele financiare într-un mod descentralizat, asigurând că deciziile reflectă interesele beneficiarilor direcți (*Governance and Social Choice*, New York, Palgrave, 2017).

Sustenabilitatea economică a unui astfel de sistem hibrid depinde în mod direct de corelarea politicilor de ocupare a forței de muncă cu schemele flexibile de protecție socială, depășind dihotomia clasică dintre austeritate și asistențialism pasiv. Managementul modern pluralist utilizează instrumente de evaluare a impactului social (*Social Return on Investment*) pentru a demonstra că finanțarea serviciilor de suport pentru categorii dezavantajate nu constituie o simplă cheltuială bugetară, ci o investiție socială pe termen lung. Această dinamică structurală consolidează reziliența comunităților în fața crizelor economice și transformă guvernanța publică într-un garant al echității structurale (*The Economics of Social Policy*, Londra, Routledge, 2021).

Schimbarea – integrarea – normalizarea

În sfera complexă a teoriei, practicii și politicii asistenței sociale, unul dintre obiectivele fundamentale este obținerea normalizării prin prisma modelului filosofic-doctrinal pluralist. Se pornește de la o evaluare menită să identifice vulnerabilitățile în raport cu standardele de funcționare considerate optime, conform viziunii personalismului lui Emmanuel Mounier (*Manifeste au service du personnalisme*, Paris, Éditions Montaigne, 1936, p. 45), care afirmă demnitatea intrinsecă a persoanei și refuză reducerea omului la un simplu caz statistic sau obiect al asistenței de stat. Calea spre o stare „normală” implică un proces profund de schimbare și integrare structurală, sprijinit în plan terapeutic de teoriile rezilienței ale lui Boris Cyrulnik (*Un merveilleux malheur*, Paris, Odile Jacob, 1999, pp. 22-25), care permit mobilizarea resurselor interne și valorificarea mecanismelor adaptative în urma unor traume severe. Acest parcurs, filtrat prin pluralismul filosofic, depășește simpla asistență pasivă și vizează în mod direct transformarea beneficiarului dintr-un subiect dependent într-un actor social autonom, conștient de drepturile sale și capabil de transformare politică, așa cum susține Paulo Freire (*Pedagogy of the Oppressed*, New York, Herder and Herder, 1970, pp. 35-37). Prin această triadă conceptuală, normalizarea nu mai este definită ca

o conformare mecanică la normă, ci ca o redobândire a puterii de decizie asupra propriului destin.

Calea spre normalizare presupune o strategie de integrare riguroasă, aplicată prin modelul integrat și holist care reunește dimensiunile micro și macro-sociale. Aceasta necesită o reconfigurare a interacțiunii umane bazată pe perspectivele lui Martin Buber (*Eu și Tu*, București, Humanitas, 1992, p. 18), care promovează o relație intersubiectivă autentică, de tipul Eu-Tu, privită ca fundament etic indispensabil în orice tip de intervenție socială de succes. În planul politicilor locative concrete, exemplul *Housing First*, dezvoltat de Sam Tsemberis (*Housing First, The Pathways Model to End Homelessness for People with Mental Illness and Addiction*, Center City, Hazelden Publishing, 2010, p. 45), transpune practic această abordare demonstrând că normalizarea imediată prin asigurarea unei locuințe stabile reprezintă condiția prealabilă, iar nu consecința, oricărei reabilitări sau integrări comunitare. Totodată, acțiunile profesionale sunt ghidate de teoria sistemelor a lui Ludwig von Bertalanffy (*General System Theory*, New York, Braziller, 1968, pp. 90-92), ce tratează familia ca un tot dinamic interconectat unde orice modificare locală rezonează în întregul ansamblu, corelată strâns cu teoria atașamentului a lui John Bowlby (*Attachment and Loss*, Vol. 1, Londra, Hogarth Press, 1969, pp. 120-123), care oferă acea „bază sigură” afectivă necesară individului pentru explorarea mediului și depășirea barierelor psihologice.

Pentru a evita riscurile structuralismului dogmatic și ale instituționalizării coercitive criticate de Michel Foucault (*Surveiller et punir*, Paris, Gallimard, 1975, pp. 195-197) – spațiu conceptual în care procesul de normalizare poate devia într-un mecanism subtil de control, disciplinare și uniformizare a comportamentelor – asistența socială modernă adoptă orientări post-moderne și neoumaniste. Astfel, teoriile contemporane ale *empowerment*-ului reorientează întreaga practică spre autodeterminare și recunoașterea unicității biografice, refuzând standardizarea beneficiarilor în șabloane administrative rigide. Un caz relevant la nivel global este programul *Graduation Approach* (BRAC), ale cărui riguroase evaluări științifice realizate de Abhijit Banerjee, Esther Duflo, Rachel Glennerster și Cynthia Kinnan (*The Miracle of Microfinance? Evidence from a Randomized Evaluation*, în *American Economic Journal*, 2015, 7(1), pp. 22-24) evidențiază succesul combinării microcreditelor adaptate cu educația tehnică și suportul psihologic continuu. Această abordare multidisciplinară deblochează potențialul economic respectând deplin autonomia beneficiarului. În acest cadru reflexiv, apelul la raționalitatea comunicativă teoretizată de Jürgen Habermas (*The Theory of Communicative Action*, Vol. 1, Boston, Beacon Press, 1984, pp. 285-287) asigură un spațiu de dialog democratizat, lipsit de dominație, unde asistentul social și clientul co-proiectează planul de intervenție prin negociere consensuală.

Acest ansamblu, fundamentat pe o viziune pluralistă și holistică, valorifică argumentul etic radical propus de Emmanuel Levinas (*Totalité et Infini*, Haga, Martinus Nijhoff, 1961, pp. 190-192) cu privire la responsabilitatea

necondiționată și asimetrică față de Alteritate. Integrarea, înțeleasă prin această prismă filosofică, nu mai reprezintă o asimilare forțată a individului în structurile majoritare, ci o deschidere profundă și o „chemare” colectivă la vindecare și reconectare socială. Un exemplu de bune practici în acest sens îl oferă proiectele complexe derulate de *Safe Horizon*, analizate din perspectiva supervizării clinice de Michael Carroll (*Integrative Approaches to Supervision*, Londra, Jessica Kingsley Publishers, 2008, pp. 55-57) în domeniul violenței domestice; în cadrul acestora, mecanismele rigide de protecție juridică se împletesc sinergic cu suportul psihoterapeutic de tip umanist. Astfel, prin articularea teoriilor dezvoltării umane și a extinderii libertăților reale formulate de economistul Amartya Sen (*Development as Freedom*, Oxford, Oxford University Press, 1999, pp. 87-89), asistența socială nu livrează doar servicii de subzistență, ci cultivă în mod activ capabilitățile individuale, promovând o reinserție sustenabilă și recunoscându-l pe beneficiar ca autor legitim și suveran al propriei deveniri sociale.

PROPUNERI

De la stagnare la schimbare și de la modelul pasiv-sociologist la modelul proactiv-multidisciplinar în teoria, practica și politica asistenței sociale

S-a evidențiat în debutul cărții faptul că situația actuală a sistemului de asistență socială din România nu este adecvată unei țări europene din secolul XXI, în care predomină un model și o practică de tip pasiv, asistențial, reflectând o reprezentare preponderent constatativ-descriptivă și non-intervențională a problemelor sociale, prezentând dificultățile sociale mai degrabă ca pe „realități obiective”, imuabile, decât ca pe provocări ce trebuie abordate, transformate, schimbate, normalizate. Această orientare „constatativ-descriptivă” este prezentă atât în teoria, practica și politica de asistență socială, cât și în formarea profesională a specialiștilor din domeniu. Programele de pregătire, dominate de un curriculum sociologist-descriptiv, tratează fenomene precum sărăcia, marginalitatea, excluziunea, devianța ca fapte structurale, aproape de necontestat. Din păcate, acest tip de abordare conduce la o resemnare față de problemele sociale, care sunt percepute ca inevitabile, determinând o atitudine constatativ-descriptivă și pasivă. În loc să își propună schimbarea și ameliorarea situației sociale, practicile curente de asistență socială se limitează la evidențierea, cercetarea, observația fenomenelor, consolidând astfel o mentalitate fatalistă, încurajând mai degrabă stagnarea, adică conservarea mentalităților, practicilor și

metodologiilor pasive, asistențiale, decât schimbarea, autonomizarea, integrarea persoanelor și categoriilor aflate în dificultate, și, desigur, schimbarea la nivelul serviciilor, sistemului și profesioniștilor din domeniu.

Din orice fel de perspectivă, această atitudine fatalistă are implicații profunde. În primul rând, ea accentuează un sentiment de determinism social, implacabil, conform căruia indivizii și comunitățile sunt subjugate unor forțe structurale irezistibile, rămânând neputincioși în fața circumstanțelor care le determină existența. Acest determinism rigid, apropiat de conceptul de „determinism dur" în filosofie, fundamentat sociologic prin teoria reproducerii culturale și a fatalismului structural de către Pierre Bourdieu (*La reproduction. Éléments pour une théorie du système d'enseignemen*t, Paris, Éditions de Minuit, 1970) sau în analizele socio-filosofice asupra forțelor macro-structurale ale capitalismului dezbătute de David Harvey (*Spaces of Global Capitalism*, London, Verso, 2006, pp. 67-112), sugerează că individul este lipsit de capacitatea de autodeterminare, fiind un simplu produs al forțelor sociale externe. Viziunea aceasta pesimistă asupra condiției umane percepe sărăcia, marginalitatea și devianța ca elemente aproape inerente structurii sociale, fără vreo cale reală de emancipare. Consecințele asupra practicii asistenței sociale sunt inevitabil nefaste. Sistemul devine un simplu „supraveghetor al suferinței", incapabil să încurajeze auto-emanciparea și autorealizarea celor aflați în dificultate. Această abordare sociologist-pasivă și orientată spre menținerea *statu-quo*-ului, ce reflectă criticile aduse birocrației inerte și funcționalismului rigid de către sociologul Robert K. Merton (*Social Theory and Social Structure,* New York, The Free Press, 1968, pp. 249-260), reduce asistența socială la un mecanism de supraveghere și diminuare a suferințelor, mai degrabă decât la statutul de promotor al schimbării. În esență, fără o abordare proactivă a schimbării, asistența socială se limitează la monitorizarea celor olați în nevoie, fără a-i ajuta cu adevărat să-și transforme în mod activ și pozitiv viața, să-și dobândească astfel și demnitatea.

Astfel, în loc de a stimula o reflecție critică și transformatoare, teoria constatativ-sociologică/ sociologistă favorizează o înțelegere pasivă a fenomenelor sociale. Dacă ar încorpora o perspectivă critică proactivă orientată spre schimbare, precum cea configurată în teoria asistenței sociale anti-opresive și a transformării sociale de către Lena Dominelli (*Anti-Oppressive Social Work Theory and Practice*, London, Palgrave Macmillan, 2002, pp. 34-78) sau în direcțiile deschise de David Howe (*An Introduction to Social Work Theory*, Aldershot, Wildwood House, 1987, pp. 85-115), teoria asistenței sociale ar putea aduce în prim-plan și resursele psihologice și socio-relaționale ale indivizilor și comunităților, stimulând astfel o abordare bazată pe auto-emancipare și pe capacitatea de

schimbare a fiecăruia. Această schimbare ar presupune o recunoaștere a potențialului fiecărui individ de a-și îmbunătăți condițiile de viață, prin acțiune personală și comunitară. Asistența socială ar trebui să se transforme, în acest scop, într-un catalizator al schimbării, încurajând autonomia individuală și dezvoltarea personală cu scop de adaptare, integrare socială și normalizare. Această tranziție necesită o revalorizare a libertății individuale și a „agency”-ului, adică a capacității individului de a-și crea o existență semnificativă, indiferent de limitările impuse de mediul social, o dimensiune filosofică strâns legată de personalismul existențial și ontologia libertății umane dezvoltate de Emmanuel Mounier (*Le Personnalisme,* Paris, Presses Universitaires de France, 1950) și de filosoful Paul Ricoeur (*Soi-même comme un autre*, Paris, Éditions du Seuil, 1990, pp. 199-240). Aceasta ar reprezenta o alternativă la determinismul structural, care tratează individul ca pe un simplu element în mecanismul social. O asistență socială reformată ar trebui să susțină dezvoltarea resurselor personale și a abilităților necesare pentru o integrare activă în comunitate, implementând deopotrivă principiile modelului eco-sistemic în asistența socială, conceptualizat de Carel B. Germain și Alex Gitterman (*The Life Model of Social Work Practice*, New York, Columbia University Press, 1980, pp. 15-58).

În raport de aceste considerațiuni, reforma sistemului de asistență socială din România ar trebui să implice, în primul rând, desigur, o schimbare la nivelul educației profesionale. În locul unei orientări descriptive și pasive, formarea profesioniștilor ar trebui să implice un curriculum multi- și interdisciplinar centrat pe schimbare la toate nivelurile astfel încât viitorii specialiști să poată contribui la emanciparea indivizilor și comunităților. În această nouă abordare, beneficiarii asistenței sociale nu sunt priviți doar precum „cazuri” sau numere statistice, ci ca oameni cu personalitate, cu potențial de schimbare și dezvoltare personală în scop de autonomizare.

Pe plan etic, o asemenea reformă ar presupune depășirea percepției fataliste asupra celor vulnerabili și afirmarea unui principiu de responsabilitate personală și solidaritate comunitară. Indivizii aflați în dificultate nu ar trebui să fie văzuți doar ca „victime” ale circumstanțelor, ci ca parteneri activi în propria transformare, în deplină consonanță cu etica responsabilității depline față de celălalt propusă de filosoful Emmanuel Levinas (*Totalité et Infini: essai sur l'extériorité*, La Haye, Martinus Nijhoff, 1961) și cu teoria empowerment-ului (împuternicirii) în practica socială aplicată teoretizată de Barbara Solomon (*Black Empowerment: Social Work in Oppressed Communities,* New York, Columbia University Press, 1976, pp. 11-45). Indivizii aflați în dificultate nu ar trebui să fie văzuți doar ca „victime” ale circumstanțelor, ci ca parteneri activi în propria transformare. O asistență socială orientată spre

emancipare nu s-ar limita la furnizarea de sprijin material, ci ar cultiva valori precum demnitatea și autonomia, încurajând participarea activă a beneficiarilor în viața socială. În acest scop, sistemul de asistență socială din România ar trebui reconfigurat pentru a reflecta o filosofie a schimbării. Această nouă direcție, susținută de un nou model, ar putea transforma asistența socială dintr-un simplu furnizor de ajutor material într-un promotor al independenței, și responsabilității. Numai printr-o astfel de reformă, printr-un astfel de model, asistența socială din spațiul românesc contemporan poate deveni un veritabil motor al emancipării și dezvoltării, sprijinind indivizii nu doar să-și accepte condiția, ci să o transforme și să construiască un viitor mai bun.

În ceea ce privește strict lucrarea de față, al doilea volum al trilogiei, am încercat să aduc în atenție și să propun un astfel de model cu contribuție filosofico-doctrinală, un model de asistență socială de tip multidimensional, complex și integrat, unde componenta sociologică este presente, dar alături de cea psihologică, cea psihosociologică, și, desigur, cu concursul filosofiei. Acest model propune, de asemenea, un nou tip de profesionist, un agent al schimbării, activ și proactiv, cu o pregătire teoretică multidisciplinară și multidimensională, având o viziune complex-umanistă centrată pe schimbare personală și comunitară, cu obiective principale de împuternicire (*empowerment*) și integrare socială a clientului/ persoanei aflate în dificultate.

Prin urmare, în scopul asumat și urmărit – acela de a construi și a propune un model de asistență socială proactiv, complex și bazat pe cunoaștere și metodologie multidisciplinară/ multidimensională – prin volumul de față, în continuarea celor publicate anterior în sfera proiectului *Știință, filosofie și umanism în asistența socială: De la modelul pasiv-sociologist la modelul proactiv-multidisciplinar și de la „asistent” social la „profesionist” socia*l, s-a urmărit, în definitiv, fundamentarea filosofico-doctrinală unei teorii cât se poate de cuprinzătoare a asistenței sociale: multinivelară, multidisciplinară, integrată/ integrativă, complexă și unitară.

Conceptul de *Asistență socială complexă și bazată pe cunoaștere multidisciplinară și schimbare* îl sugerăm aici ca soluție epistemologică, metodologică și doctrinală la prezența acestei stări de „asistențialitate” cronică din aceste societăți, inclusiv din cea românească.

Propunere: conceptul/ formula „Asistență socială complexă, bazată pe cunoaștere multidisciplinară și schimbare”

În opinia noastră, asistența socială din România nu a trecut încă printr-o transformare semnificativă, rămânând blocată într-o fază de tranziție

incertă, captivă unor tipare instituționale rigide și dependente de trecut. În contextul actual însă, marcat de mutații structurale profunde, de dinamici comunitare europene și de noi exigențe axiologice, există toate premisele doctrinare și argumentele științifice pentru oportunitatea unei schimbări radicale, a unei treceri stringente de la un model pasiv-sociologist centrat aproape exclusiv pe ideea de „asistență” reparatorie, paliativă și constatativă, la un model proactiv-multidisciplinar centrat pe „integrare” autentică, emancipare ontologică și redobândire a demnității umane. Această mutație de paradigmă este indispensabilă pentru a depăși faza simplor ajutoare financiare fragmentate, care deseori perpetuează dependența și vulnerabilitatea în loc să le vindece din interior. În acest scop și pentru a oferi o alternativă viabilă acestei stări de fapt, noi propunem un nou model de asistență socială prin formula conceptuală: „Asistență Socială Complexă și Bazată pe Cunoaștere Multidisciplinară și Schimbare”. Această paradigmă integrativă nu dorește doar o simplă ajustare procedurală sau administrativă, ci urmărește să reorienteze structural asistența socială românească spre un cadru profund proactiv, dinamic și reflexiv, implicând în mod organic expertiza complementară a mai multor discipline socio-umane majore, incluzând în mod obligatoriu filosofia ca instanță critică, etică și teleologică. Adoptarea pe scară largă a acestui model ar putea redefini în totalitate, considerăm noi, rolul, legitimitatea și eficacitatea de teren a asistenței sociale în România, transformând-o dintr-un simplu aparat birocratic de supraveghere într-un vector activ orientat spre diminuarea reală a problemelor, spre schimbarea structurală a contextelor de viață și spre autonomizarea beneficiarului, iar nu spre conservarea, cronicizarea sau amplificarea nefastă a acestora prin măsuri pur pasive.

Propunere: De la servicii, instituții și sistem de asistență socială la servicii, instituții și sistem de asistență și integrare socială

Sistemul de suport destinat categoriilor defavorizate traversează în perioada actuală o etapă complexă de reevaluare a finalității sale, fiind chemat să depășească mecanicismul pur administrativ printr-o substanțială îmbogățire conceptuală. Acest proces nu anulează și nu diminuează importanța fundamentului științific multidisciplinar existent — fundamentat pe riguroase cercetări psihologice, psihosociologice, microsociologice, sociologice și macrosociologice —, ci îl întregește și îl potențează prin alăturarea unei perspective filosofic-doctrinară plurale. O asemenea sinteză teoretică și epistemică nu vizează o simplă ajustare metodologică, ci reconfigurarea profundă a tuturor acelor Servicii, Instituții și Direcții din întregul sistem în spiritul dreptății distributive și al personalismului etic, propunând trecerea coerentă de la un model

eminamente reactiv la un sistem proactiv de asistență și integrare socială. Scopul ultim al acestei evoluții ontologice și științifice este extinderea organică a obiectivului instituțional, transformând beneficiarul din simplu receptor pasiv de resurse într-un actor moral autonom, deplin integrat, capabil de autoreglare și înzestrat cu o demnitate recunoscută atât la nivelul interacțiunilor sociale concrete, cât și în arhitectura macrosocială a statului. Această viziune integrată permite o înțelegere holistică a ființei umane, unde datele empirice furnizate de științele sociale primesc o busolă axiologică clară prin intermediul reflexiei filosofice, garantând astfel că noul sistem nu va fi doar eficient din punct de vedere tehnic, ci și profund valid sub aspect umanitar și etic.

Actuala paradigmă a asistenței sociale funcționează preponderent ca o gestiune factuală și sectorială a lipsurilor materiale imediate, operând adesea în cadrul unor Servicii, Instituții și Direcții ce acționează ca o extensie instituționalizată a unei etici a milei punctuale. Din perspectivă științifică, analizele sociologice și psihosociologice evidențiază cu claritate riscul ca intervențiile strict pecuniare și temporare să genereze capcane ale sărăciei și fenomene de cronitizare a dependenței. Alăturând acestor date empirice perspectiva filosofică, această realitate poate fi criticată și fundamentată prin prisma teoriei dreptății formulate de John Rawls (*A Theory of Justice*, Cambridge, Harvard University Press, 1971, pp. 60-120), argumentându-se că simpla alocare de resurse minime de subzistență, lipsită de garantarea reală a oportunităților egale de inserție și afirmare, eșuează în tentativa de a corecta inegalitățile structurale din societate. Persoanele aflate în dificultate nu reclamă doar un paliativ financiar tranzitoriu, evaluat cantitativ prin indicatori microsociologici, ci un parcurs doctrinar și practic coerent spre integrarea deplină, fundamentat pe accesul la educație ca formă de emancipare și pe corelarea asistenței cu politici active de muncă. Pentru a depăși această stare de precaritate materială și existențială, se impune o reformă radicală a limbajului instituțional, astfel încât toate aceste Servicii, Instituții și Direcții să poarte titulaturi care devin expresia unei teleologii a demnității umane și a recunoașterii reciproce, așa cum o conceptualizează Axel Honneth (*Kampf um Anerkennung. Zur moralischen Grammatik sozialer Konflikte*, Frankfurt am Main, Suhrkamp Verlag, 1992, pp. 130-185), unde realizarea de sine a individului este indisolubil legată de validarea sa juridică, socială și afectivă de către comunitate. Această reîncadrare semantică nu este o simplă cosmetizare, ci o redefinire a datoriei sociale, unde recunoașterea drepturilor fundamentale forțează restructurarea rețelelor de sprijin dintr-un sistem opresiv sau paternalist într-unul eminamente eliberator.

Edificarea unui veritabil sistem de asistență și integrare socială implică o restructurare de amploare la nivel de Servicii, Instituții și Direcții, precum și la nivelul corpului profesional, realizată la fericita confluență dintre expertiza multidisciplinară a științelor sociale și marile curente ale filosofiei morale, precum utilitarismul social bine înțeles și etica

responsabilității teoretizată de Hans Jonas (*Das Prinzip Verantwortung. Versuch unei Ethik für die technologische Zivilisation*, Frankfurt am Main, Insel Verlag, 1979, pp. 40-95). Pe de o parte, actualele Servicii, Instituții și Direcții publice trebuie reorganizate structural pentru a asigura o tranziție dinamică de la măsurile pur corective și reactive la strategii proactive de incluziune, abordare în care analizele de impact macroeconomic se împletesc organic cu respectul față de destinul individual. În această nouă viziune, fostele Servicii, Instituții și Direcții tradiționale evoluează conceptual, oferind, pe lângă suportul material legitim, programe complexe de consiliere vocațională incluzivă, ghidare axiologică și proiecte de dezvoltare comunitară fundamentate pe cercetări microsociologice de teren. Pe de altă parte, însuși statutul epistemologic și profesional al specialistului din domeniu se cere extins și îmbogățit: acesta își păstrează competențele tehnice de diagnostic social, dar își asumă în plus rolul filosofic de facilitator al autonomiei umane, devenind un mentor capabil să ghideze beneficiarul în gestionarea riscurilor existențiale și în exercitarea deplină a libertății morale, depășind astfel tiparul simplului administrator de dosare și prestații. Profesionalizarea extinsă a asistentului social, privit ca agent al autonomiei, implică dezvoltarea unei inteligențe etice ce permite calibrarea fină a resurselor administrative la unicitatea biografiilor umane întâlnite pe teren.

Această reorientare valorică și științifică trebuie să își găsească o materializare juridică și structurală durabilă în însăși arhitectura instituțională a statului, pornind de la premisa filosofică conform căreia instituțiile reprezintă întruchiparea vizibilă și funcțională a contractului social dintre cetățean și comunitate. Transformarea actualelor Servicii, Instituții și Direcții de Asistență Socială în Direcții de Asistență și Integrare Socială reprezintă aplicarea practică a principiilor filosofice ale subsidiarității și solidarității organice, oferind soluții personalizate care respectă unicitatea ontologică a persoanei, în deplin acord cu viziunea personalismului comunitar promovat de Emmanuel Mounier (*Le Personnalisme*, Paris, Presses Universitaires de France, 1950, pp. 25-70). La nivel sistemic central, coordonarea acestor Servicii, Instituții și Direcții sub cupola unui Minister al Muncii, Solidarității și Integrării Sociale ar asigura trecerea de la simpla gestionare administrativă a riscurilor sectoriale la o guvernare etică și științifică a binelui comun, capabilă să armonizeze politicile macroeconomice și macrosociologice cu imperativele echității umane, utilizând resursele strategice și fondurile europene nu ca ajutoare de avarie, ci ca vectori structurali de dezvoltare umană durabilă și de incluziune societală profundă. Centralizarea strategică a politicilor de incluziune, susținută de mecanisme legislative suple, garantează că redistribuirea resurselor nu devine un act birocratic golit de sens, ci un instrument coerent de reconstrucție a coeziunii sociale și a rezilienței comunitare în fața vulnerabilităților.

Orice mutație doctrinară și instituțională de o asemenea anvergură riscă să rămână neproductivă dacă nu este dublată de o reformă profundă a filosofiei educaționale și a fundamentului științific care tutelează

formarea academică a viitorilor specialiști din domeniu, cei care vor activa în cadrul noilor Servicii, Instituții și Direcții. Programele de studiu actuale trebuie să își extindă orizontul, înlocuind abordările parcelate printr-o viziune epistemică largă, integratoare, specifică unei Facultăți de Asistență și Integrare Socială, unde disciplinele tradiționale — sociologia, psihosociologia, microsociologia, psihologia, economia socială și managementul serviciilor — nu sunt înlocuite, ci sunt articulate sinergic cu module avansate de etică aplicată și filosofie politică normativă. Un model teoretic și metodologic ideal pentru acest curriculum extins îl reprezintă „abordarea capabilităților" (*Capabilities Approach*), dezvoltată de economistul Amartya Sen (*Development as Freedom*, Oxford, Oxford University Press, 1999, pp. 72-110) și de filosoful Martha Nussbaum (*Creating Capabilities: The Human Development Approach*, Cambridge, Harvard University Press, 2011, pp. 17-45), un cadru conceptual multidisciplinar care demonstrează că toate aceste Servicii, Instituții și Direcții, împreună cu politicile de suport și educația universitară, trebuie orientate nu spre simpla distribuție de resurse, ci spre transformarea acestora în libertăți reale, substanțiale, de a acționa, de a alege și de a fi, formând profesioniști capabili să înțeleagă vulnerabilitatea ca pe o dimensiune intrinsecă a condiției umane. Această reconfigurare a programelor universitare oferă viitorilor specialiști nu doar un set de unelte birocratice, ci o structură reflexivă menită să combată discriminările sistemice și să deconstruiască barierele care împiedică realizarea deplină a potențialului individual al fiecărui asistat.

În consecință, redenumirea în cadrul sistemului și modificarea practicilor operaționale la nivel de Servicii, Instituții și Direcții nu reprezintă un simplu exercițiu formal, birocratic sau de nomenclatură, ci asumarea deliberată a unui model de justiție restaurativă și incluzivă, menit să elimine definitiv fatalismul social și dependența cronică de sprijinul statal. Menținerea vechilor denumiri și a unei paradigme rigide în aceste Servicii, Instituții și Direcții nu face decât să conserve clivajele economice, sociologice și morale, izolând categoriile vulnerabile la periferia societății sub pretextul ocrotirii lor pasive. În schimb, prin asumarea doctrinară și științifică a vectorului integrării, sistemul se poate alinia la cele mai avansate și performante standarde de incluziune din spațiul Uniunii Europene, demonstrând prin indicatori sociologici și modele de bune practici că un stat modern își măsoară gradul de civilizație și maturitate morală nu prin numărul de asistați pe care îi menține în stare de supraviețuire elementară, ci prin capacitatea acestor Servicii, Instituții și Direcții de a emancipa, profesionaliza și reda comunității indivizii ca subiecți activi ai propriei lor deveniri. Prin urmare, transformarea structurală devine garantul deconstrucției barierelor invizibile care separă cetățenii de drepturile lor, oferind o dinamică instituțională axată pe autonomizare durabilă și recunoaștere ontologică reciprocă.

Propunere: De la „asistent" social la „profesionist" social

Schimbarea structurală a sistemului de suport social din România reclamă cu o stringență de neamânat redefinirea statutului, rolului și, implicit, a denumirii specialistului care activează în acest domeniu. În logica noii paradigme terminologico-epistemologice propuse — „Asistență Socială Complexă și Bazată pe Multidisciplinaritate și Schimbare” —, depășirea modelului tradițional, eminamente pasiv și paternalist, aduce în prim-plan necesitatea unei reforme metodologice profunde a muncii de teren, pornind de la reconfigurarea identității lucrătorului numit generic în spațiul autohton „Asistent Social”. Această redefinire conceptuală servește drept catalizator pentru deconstrucția barierelor birocratice, forțând mutarea accentului de pe simpla constatare formală a problemelor pe generarea unor traiectorii sustenabile de evoluție personală.

Este binecunoscut faptul că această etichetă profesională își are originile în perioada de început a asistenței sociale românești, o etapa în care activitatea se reducea structural la un simplu act de „asistență”, însemnând cu precădere îngrijire, adăpostire și ajutor punctual. În acele decenii timpurii, suportul era oferit empiric de către orice persoană animată de un „suflet mare” sau de lucrători fără o calificare academico-profesională formală, în interiorul unor spații izolate de ocrotire. Astăzi, însă, realitatea de pe teren s-a modificat radical: intervenția modernă a devenit o acțiune de o înaltă complexitate, ce solicită fundamentare științifică riguroasă, deprinderi metodologice diverse și o solidă pregătire academică. Sfera activităților pe care acest specialist le gestionează zilnic este incomparabil mai largă și mai dinamică decât în trecut, depășind complet granițele semantice înguste ale termenului tradițional de „asistență”. Din acest motiv, apare ca profund benefică și oportună o „intervenție” directă asupra titulaturii acestei profesii, în condițiile în care exercitarea ei contemporană impune obligatoriu absolvirea studiilor universitare de licență, masterate de specialitate, adesea studii doctorale, precum și parcurgerea continuă de cursuri și specializări de perfecționare. Profesionalizarea înaltă transformă astfel fostul act de caritate empirică într-o știință aplicată a restaurării demnității umane, capabilă să deconstruiască mecanismele ascunse ale excluziunii.

La aceste argumente de ordin tehnic și științific se adaugă aspecte fundamentale legate de demnitatea statutului social și profesional. În mentalul colectiv, în rândul opiniei publice și chiar în interiorul unor comunități profesionale largi, formula de „Asistent social” este încă asociată, în mod eronat, cu o activitate secundară, pasivă și subordonată, desfășurată adesea în umbra unui specialist considerat cu rang superior — o analogie nefastă cu relația ierarhică dintre medic și asistentul medical. Această percepție distorsionată se reflectă în mod direct în modul de apreciere și de remunerare a muncii sale, poziționată în mod nedrept în zona salariului minim pe economie, deși intervenția sa implică o abordare doctrinal-metodologică extrem de flexibilă, abilități multiple și o viziune multidisciplinară profundă. Combaterea acestei marginalizări terminologice reprezintă un prim pas esențial în emanciparea socio-

economică a corpului profesional, asigurându-se premisa unei recunoașteri morale adecvate în interiorul pieței muncii din România.

Sub aspectul statutului și al salarizării, această profesie ar trebui echivalată în mod just cu cea de medic sau de profesor. În timp ce medicul se ocupă în mod direct de corpul și sănătatea persoanei bolnave, iar profesorul coordonează pregătirea structurală pentru viață a elevului, specialistul din acest domeniu gestionează în mod direct destinul și reabilitarea persoanei aflate în dificultate, activând în medii caracterizate de o mare complexitate, dificultate și risc major. Argumentul invocat uneori în spațiul public, conform căruia în sistemul de protecție resursele financiare trebuie direcționate cu prioritate absolută către beneficiar, este corect în esența sa, însă devine profund incorect și discriminatoriu când este analizat prin comparație cu sistemul medical, cel de educație sau de justiție; în cadrul acestor sisteme funcționează exact același principiu de prioritizare a beneficiarului direct (pacientul, elevul, cetățeanul), însă salariile specialiștilor sunt de două până la cinci ori mai mari. Această asimetrie salarială subminează grav calitatea actului de sprijin, favorizând exodul creierelor și deprofesionalizarea unui sector vital pentru echilibrul și pacea socială a întregii națiuni.

Din aceste considerente, în mai multe lucrări publicate în anii din urmă, am avansat și am argumentat necesitatea introducerii titulaturii de „Profesionist social” în locul celei tradiționale de „Asistent social”. Desigur, în sistemul general al asistenței sociale activează și alte categorii de specialiști, sens în care, pentru desemnarea personalului în ansamblul său, se poate utiliza formula integratoare de „profesionist din sfera/sistemul asistenței sociale”. Apreciem însă că denumirea specifică de „Profesionist social” este mult mai adaptată, mai corectă și pe deplin acoperitoare pentru întregul spectru de responsabilități pe care specialistul modern și le asumă. Ea conferă o recunoaștere demnă unei categorii care astăzi nu mai desfășoară activități de tip strict „asistențial”, ci coordonează complexe tipuri de intervenții: de la cele sociale și de suport, la cele de natură psihologică, psihoterapeutică, de consiliere, juridică, economică, managerială sau culturală. Toate aceste eforturi sunt orientate structural către schimbare, împuternicire, autonomizare și reintegrare socială durabilă. O asemenea viziune teoretică și practică rezonează profund cu etica responsabilității fundamentate de Hans Jonas (*Das Prinzip Verantwortung. Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation*, Frankfurt am Main, Insel Verlag, 1979, pp. 40-95), care solicită o asumare conștientă, activă și pe termen lung a vulnerabilității celuilalt, refuzând simpla administrare pasivă sau statistică a problemelor umane. Acest salt axiologic reîncadrează specialistul ca un garant al viitorului social, investit cu autoritatea morală de a acționa proactiv în prevenirea crizelor comunitare.

În strânsă legătură cu această mutație terminologică, se impune cu necesitate ca procesul de formare a specialistului să depășească actuala paradigmă tradițională, caracterizată printr-o abordare predominant descriptiv-sociologistă, orientându-se hotărât spre o pregătire științifică

multidisciplinară, centrată pe schimbare și intervenție. În prezent, în cadrul multor instituții de învățământ superior, educația universitară în domeniu este încă blocată într-un model conceptual ce pune accentul aproape exclusiv pe analiza statică a fenomenelor de marginalizare, pe simpla colectare și consemnare de date cantitative și pe descrierea pasivă a vulnerabilităților, fără a dezvolta în mod constructiv metodologiile practice prin care aceste patologii sociale pot fi soluționate eficient. Acest tipar didactic pasiv nu mai poate răspunde provocărilor și dinamicilor societății contemporane și trebuie reconfigurat din temelii. Abandonați într-o logică strict constatativă, viitorii practicieni riscă să devină simpli spectatori ai degradării sociale, lipsiți de uneltele tactice necesare pentru a produce fracturi pozitive în destinele marginalizate.

Formarea unui veritabil profesionist nu se poate realiza eficient prin prelegeri centrate doar pe descrierea teoretică a realității și pe studiul exclusiv al doctrinelor clasice, în lipsa unui cadru educațional orientat spre transformare, inovație socială și acțiune directă. Este imperativ ca universitățile să își asume un rol proactiv, transformându-se din spații de simplă transmitere a unor cunoștințe teoretice în centre avansate de cercetare aplicată și de dezvoltare a competențelor clinice și practice. Acest mediu academic reînnoit trebuie să îi pregătească pe viitorii absolvenți să devină veritabili agenți ai schimbării, capabili să restructureze sistemul, depășind condiția de simpli furnizori ai unor servicii sociale pasive. Întregul sistem de învățământ superior de profil trebuie reorientat către un model multi- și interdisciplinar, axat pe integrare și normalizare. Modernizarea curriculumului universitar acționează astfel ca o premisă indispensabilă a emancipării beneficiarilor, oferind studenților rigoarea metodologică cerută de complexitatea peisajului social actual.

Un pilon esențial al acestei transformări educaționale îl constituie integrarea organică a unor discipline complementare în curriculumul programelor universitare de asistență și integrare/incluziune socială. Dincolo de elementele de bază oferite de sociologie, psihologie și politicile sociale, viitorii specialiști au nevoie de o formare extinsă ce include module solide de filosofie socială și umanistă, economie socială, drept, medicină socială, tehnologie aplicată, etică aplicată și științe comportamentale. O asemenea structură curriculară le va oferi capacitatea de a descifra în profunzime mecanismele macroeconomice și structurale care generează excluziunea, permițându-le să intervină strategic și să contribuie direct la reformarea politicilor de protecție. Prin asimilarea acestor perspective diverse, studenții vor dobândi o înțelegere holistică a ființei umane, dezvoltându-și abilitățile de a genera soluții inovatoare și de a coordona echipe complexe, interprofesionale. Acest cadru didactic își găsește reflectarea ideală în „abordarea capabilităților” (*Capabilities Approach*), conceptualizată de economistul Amartya Sen (*Development as Freedom*, Oxford, Oxford University Press, 1999, pp. 72-110) și de filosoful Martha Nussbaum (*Creating Capabilities: The Human Development Approach*, Cambridge, Harvard University Press, 2011, pp. 17-45). Acest model teoretic multidisciplinar demonstrează că toate

resursele și politicile de suport gestionate de universități și instituții nu trebuie orientate spre simpla distribuție de ajutoare materiale, ci spre transformarea acestora în libertăți substanțiale, reale, oferind beneficiarului capacitatea deplină de a alege, de a acționa și de a fi. Această fuziune epistemică transformă actul educațional într-un manifest pentru autonomie, unde stăpânirea conceptelor de dreptate socială devine la fel de importantă ca deprinderea tehnicilor clasice de diagnoză.

Această transformare de paradigmă academică devine urgentă mai ales la nivelul studiilor postuniversitare. Este absolut necesar ca programele de masterat și de doctorat să fie concepute, dezvoltate și consolidate ca fiind structuri de sine stătătoare, exclusiv de asistență și integrare socială, și nu ca extensii preponderent sociologice. În prezent, o mare parte dintre absolvenții ciclului de licență se perfecționează în cadrul unor școli doctorale sau programe de masterat în sociologie, context în care cercetările lor tind să se îndepărteze de specificul intervenției practice. Deși extrem de valoroasă sub aspect teoretic, o parte semnificativă a cercetării sociologice actuale păstrează un character eminamente observațional, contemplativ și pasiv, rămânând adesea decuplată de nevoile urgente, dinamice și concrete ale practicii sociale din teren. Dependența metodologică de instrumentarul sociologic tradițional limitează capacitatea de inovare internă a noii discipline, capturând potențialul epistemic al doctoranzilor în tipare conceptuale care idealizează diagnoza în detrimentul terapeuticii sociale.

Drept urmare, studiile de masterat și doctorat trebuie scoase de sub tutela exclusivă a specializării sociologie și organizate ca programe dedicate de masterat și doctorat în asistență și integrare socială. Această autonomizare instituțională nu reprezintă doar o simplă formalitate administrativă, ci constituie actul de independență academică prin care cercetarea avansată este pusă în mod direct în slujba fundamentării unor noi tehnici de intervenție și reformă structurală.

Profesionistul social: Profil filosofic

Reconfigurarea identității specialistului din sfera socială dintr-o perspectivă asumat filosofică reprezintă miza centrală a acestor pagini, scopul fiind depășirea ipostazei sale de simplu executant tehnic sau receptor pasiv de politici publice. Acest profil nou este cel al unui agent conștient al schimbării, ghidat de o profundă reflecție existențială și etică destinată emancipării și integrării beneficiarului. Plecând de la critica paradigmei asistențiale tradiționale, vom construi o viziune modernă și integrată asupra identității profesionale a acestuia, punând accent pe:

- Trăsăturile de personalitate și caracter necesare unui profesionist centrat pe schimbare, cu pregătire filosofică complexă, bazată pe deschidere doctrinală, un profesionist rațional și responsabil;

- Valori, principii și atitudini de natură etică, deontologică, umanist-existențială și democratice, asumate ca fundamente axiologice ale activității și ale unei practici bazate pe filosofie și deschidere doctrinală;
- Cunoștințele fundamentale din multiple ramuri și curente filosofice (epistemologie, axiologie, etică aplicată, filosofie politică și socială, antropologie filosofică, fenomenologie etc.), privite ca un fundament doctrinar integrat;
- Competențele filosofice și abilitățile aplicative de care are nevoie pentru a răspunde adecvat provocărilor reale din teren;
- Obiectivele centrale ale practicii, înțelese ca imperative teleologice și etice supreme, precum emanciparea ontologică, integrarea comunitară, normalizarea existențială și realizarea justiției sociale;
- Metodele și practicile bazate pe reflecție critică, deschidere doctrinală, colaborare interprofesională și hermeneutică aplicată;
- Conduita profesională generală bazată pe rigoare filosofică, etică și angajament social.

Demersul este fundamentat pe nevoia imperioasă de reconfigurare profundă a educației, formării și recunoașterii sociale a acestei profesii, astfel încât profesionistul social să fie înzestrat nu doar cu empatie și bunăvoință, ci cu instrumente filosofice și capacitate reală de a confrunta și transforma sistemele care produc excluziune și vulnerabilitate. În acest sens, în cele ce urmează încercăm să conturăm un profil integrat al profesionistului social, din perspectiva rolului filosofiei, al deschiderii doctrinale și al centrării pe schimbare prin filosofie și deschidere doctrinală. Pentru fiecare dimensiune, oferim un contrast clar față de modelul tradițional al „asistentului social”, evidențiind aplicabilitatea acestor transformări în spațiul românesc contemporan.

Această mutație profundă la nivelul resurselor umane nu poate fi însă deplină fără o reformă structurală a întregului aparat administrativ social. O redefinire a profilului specialistului necesită în mod imperativ o actualizare a terminologiei oficiale a tuturor organismelor de execuție, control și planificare. Prin urmare, schimbarea de nume a acestor specialiști nu constituie o simplă modificare artificială, ci vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor care compun întregul sistem de suport, forțând o aliniere terminologică și funcțională cu standardele europene contemporane.

Valori, atitudini, principii din perspectivă filosofică

Mai multă filosofie și o profundă asumare a deschiderii doctrinale sunt elementele care lipsesc cu desăvârșire din modelul tradițional al „asistentului social”. Acesta din urmă funcționează deseori în logica mecanicistă a unui sistem administrativ în care deciziile sunt ierarhice, relația cu beneficiarul este asimetrică, pur verticală, iar intervenția are un caracter eminamente compensatoriu, lipsit de o participare autentică a subiectului. Valorile implicite în această paradigmă sunt structurate pe un paternalism axiologic subtil, chiar dacă nedeclarat explicit, ce tinde să anuleze agenția morală a celui asistat.

În plus, modelul învechit tinde să trateze individul vulnerabil ca pe un simplu dosar administrativ, cuantificabil doar prin prisma lipsurilor sale imediate și materiale. Această abordare statică și restrictivă reduce munca socială la o distribuire birocratică de ajutoare de avarie, blocând adesea posibilitatea unei veritabile ascensiuni sau reabilitări sociale. Lipsa unui orizont critic și doctrinar solid în interiorul vechilor practici favorizează perpetuarea dependenței de sprijinul statal, transformând asistența socială într-un instrument de control mai degrabă decât într-un vector de eliberare și emancipare personală.

Prin contrast, profesionistul social își fundamentează praxiologia pe o etică aplicată, de natură participativă și orientată teleologic spre emancipare, autonomizare, integrare și normalizare, în deplină consonanță cu doctrinele internaționale fundamentale ale profesiei (IFSW, 2014; Banks, 2006). Etica acestuia este una de tip reflexiv-proactiv, întemeiată pe o riguroasă deschidere doctrinală și pe un nucleu de valori, principii și atitudini filosofice structurate prin următoarele priorități:

- Etică profesională fundamentată pe integritate, transparență și o neobosită reflexivitate critică asupra actului practic;
- Demnitatea intrinsecă a fiecărei ființe umane, privită ca imperativ categoric kantian, o valoare ontologică inalienabilă și independentă de orice condiționare socială;
- Respectul pentru autodeterminare, ce recunoaște libertatea morală și capacitatea transcendentă a fiecărui individ de a-și co-construi propriul destin;
- Justiția socială, asumată nu doar distributiv, ci ca datorie etică de combatere a inegalităților și opresiunilor sistemice;
- Participarea activă și parteneriatul egalitar cu beneficiarul, o abordare dialogică de tip habermasinian ce elimină raporturile coercitive de putere;
- Împuternicirea (empowerment) și autonomia funcțională, înțelese ca procese de emancipare conștientă și eliberare a subiectului;
- Solidaritatea, echitatea și responsabilitatea colectivă, ca piloni ai unei etici a alterității și ai coeziunii în spațiul cetății;

- Acceptarea diversității culturale, de gen, religioase și neurodivergente, abordată din perspectiva pluralismului filosofic și a recunoașterii diferenței;
- Normalizarea vieții beneficiarului, privită ca restabilire a echilibrului existențial și a dreptului la o viață deplină;
- Valorizarea rolurilor sociale pozitive, menită să susțină reconstrucția identitară și resemnificarea sensului existențial al persoanei;
- Responsabilitatea epistemică și deschiderea hermeneutică, înțelese ca datorie de a interpreta vulnerabilitatea dincolo de prejudecățile teoretice prefabricate;
- Angajamentul teleologic față de emancipare, ce vizează eliberarea beneficiarului de sub structurile de opresiune internalizate;
- Etică a grijii și a intersubiectivității vulnerabile, ce valorizează relația profundă cu Celălalt și recunoaște fragilitatea umană ca numitor comun al condiției noastre existențiale.

Aceste principii se traduc în spațiul românesc contemporan printr-o veritabilă mutație de paradigmă mentală și filosofică: o tranziție epistemologică de la alienarea „asistării” pasive la fenomenul co-construcției, de la mecanismul birocratic de „control” la parteneriatul simetric, și de la simpla protecție pasivă la mobilizarea activă a resurselor ontologice personale și comunitare.

Această restructurare radicală a mentalităților profesionale și a modului de acțiune nu se poate realiza în mod real într-un vid organizatoric, ci necesită adaptarea imediată a întregului eșafodaj birocratic. Schimbarea numelui specialistului din asistent în profesionist social devine cu atât mai legitimă cu cât ea vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor operative în structuri dedicate asistenței și integrării sociale, asigurând unitatea logico-semantică a întregii reforme de stat.

Competențe din perspectivă filosofică

Articularea profilului de excelență în planul acțiunii sociale reclamă o mutație structurală de la simpla posesie a unor abilități tehnice sau deprinderi birocratice către un ansamblu de competențe superioare, grefate pe o raționalitate critic-reflexivă și pe o profundă deschidere doctrinală. În timp ce abordarea tradițională limitează intervenția la o aplicare mecanică a legilor și procedurilor, noul model impune stăpânirea unor instrumente conceptuale complexe, capabile să transforme realitatea prin rigoare epistemică și etică aplicată. Într-o societate marcată de schimbări rapide și de crize existențiale profunde, practica profesională are nevoie de rigoare filosofică, adaptabilitate conceptuală și colaborare

trans-doctrinară. Această mutație profundă la nivelul competențelor muncii de teren nu poate fi concepută izolat, ci vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor care compun întregul sistem de suport. O reconfigurare identitară de o asemenea anvergură teoretică cere o aliniere terminologică imediată a eșafodajului administrativ, înlocuind vechile formule rigide cu denumiri dinamice, centrate structural pe schimbare, asistență complexă și integrare multidisciplinară.

În timp ce vechiul model de asistență socială empirică rămâne blocat într-o paradigmă observațională și statică, incapabilă să intervină critic asupra cauzelor structurale ale excluziunii, noul profesionist social își validează intervențiile practice prin apelul direct la teorii consolidate din sfera gnoseologiei și a filosofiei contemporane. Astfel, capacitatea de deconstrucție a practicilor instituționale opresive este strâns legată de internalizarea teoriilor deconstrucționiste dezvoltate de Jacques Derrida (De la grammatologie, Paris, Éditions de Minuit, 1967, pp. 65-120), oferind specialistului forța metodologică de a demantela discursurile stigmatizante din interiorul sistemului public. De asemenea, înțelegerea subtilă a raporturilor asimetrice de forță care se manifestă în relația cu instituțiile de control își găsește argumentarea filosofică în analizele microscopice ale puterii realizate de Michel Foucault (*Surveiller et punir. Naissance de la prison,* Paris, Gallimard, 1975, pp. 140-195), din care profesionistul extrage instrumentele teoretice destinate restabilirii autonomiei subiecților. Această reconfigurare epistemică mută accentul de pe completarea rigidă a unor fișe standardizate pe o analiză critică profundă, transformând radical competențele operaționale.

Intervențiile sociale eficiente nu se mai pot sprijini doar pe intuiție sau proceduri prefabricate, ci pe un diagnostic ontologic și pe fundamente fenomenologice, care evaluează corect situațiile prin analize critice, argumente logice și repere epistemologice. Acest pas este urmat de planificarea atentă a intervenției, prin stabilirea de obiective emancipatoare și metode adecvate fiecărui context existențial, și de evaluarea impactului axiologic, care măsoară eficiența etică a acțiunilor și permite ajustarea strategiilor morale. Totodată, analiza sistemică și ontologică ajută la înțelegerea interacțiunilor profunde dintre individ, familie, comunitate și instituții, iar modelarea filosofică deschide calea spre soluții inovatoare, adaptate realităților sociale concrete. Complementar, cercetarea speculativă și interpretativă furnizează cunoștințe utile pentru doctrine publice și intervenții practice fundamentate etic, în timp ce lucrul trans-doctrinar, realizat în consonanță cu alte sfere ale cunoașterii precum educația, sănătatea, justiția sau administrația, asigură o abordare integrată, etică și sustenabilă. Toate

aceste dimensiuni practice se înscriu în marea paradigmă a transformării terminologice globale; adâncirea competențelor și adaptarea lor științifică vin în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor executive implicate în gestionarea vulnerabilității, formalizând astfel simetric identitatea specialistului de teren cu cea a instituției-suport. Toate aceste dimensiuni se reunesc în câteva direcții esențiale:

- diagnostic social bazat pe rigoare epistemică – capacitatea de a evalua corect și critic situațiile din teren, prin corelarea realității fenomenelor cu modele conceptuale și analize filosofice profunde, depășind simpla colectare empirică de date statistice în favoarea unei diagnoze hermenutice complexe a suferinței umane;
- planificarea intervenției și teleologie aplicată – abilitatea de a stabili obiective orientate spre emancipare și de a selecta metodele potrivite pentru fiecare caz, context sau dinamică existențială, ghidând acțiunea nu spre asistențialism compensatoriu, ci spre eliberarea forțelor ontologice proprii beneficiarului;
- evaluare de impact și responsabilitate etică – competența de a măsura eficiența transformatoare și morală a intervenției, validând rezultatele în raport cu binele comun și ajustând strategiile axiologice în baza unei etici a responsabilității active față de vulnerabilitatea celuilalt;
- analiză sistemică și ontologie socială – priceperea de a descifra raporturile de putere, structurile de opresiune și interacțiunile complexe dintre individ, configurările familiale, comunitate și aparatele instituționale, evidențiind modul în care realitatea colectivă produce marginalizare;
- modelare strategică și inovație doctrinară – capacitatea de a proiecta soluții sociale inedite, fundamentate conceptual și adaptate particularităților contextului istoric, etic și cultural, respingând șabloanele administrative universale și sterile;
- cercetare aplicată și epistemologie practică – abilitatea de a produce cunoștințe valide, analize critice și modele teoretice utile pentru reformularea doctrinelor sociale și ghidarea intervențiilor practice bazate pe dovezi științifice indiscutabile;
- lucru trans-doctrinar și dialog intersubiectiv – competența de a colabora activ, simetric și integrat cu specialiști din sferele conexe ale cunoașterii umane, depășind granițele conceptuale rigide pentru a crea o autentică rețea multidisciplinară de suport;
- hermeneutică socială și deconstrucție – abilitatea de a interpreta critic discursurile instituționale și de a identifica barierele invizibile care blochează manifestarea autonomiei și suveranității subiectului în interiorul comunității sale;

- praxiologia emancipării și autonomizare – capacitatea de a articula parcursuri de intervenție care transformă beneficiarul din obiect al asistenței în subiect activ al propriei deveniri, capabil de autodeterminare absolută;
- mediere etică și negociere conceptuală – competența de a gestiona conflictele de valori din interiorul rețelelor comunitare prin apelul la principiile dreptății, echității și pluralismului filosofic contemporan.

Prin stăpânirea acestor capacități complexe, specialistul nu mai acționează ca un simplu agent de reparație socială în slujba unui aparat birocratic, ci ca un arhitect al proceselor de eliberare morală și funcțională. Ancorarea competențelor sale în sfera unei raționalități de tip reflexiv-proactiv transformă fiecare interacțiune într-o oportunitate de co-construcție de sens. În contextul actual din România, dezvoltarea acestor atribute reprezintă fundamentul indispensabil pentru trecerea definitivă de la managementul pasiv al vulnerabilității la generarea unor transformări structurale autentice, durabile și profund umane. Din punct de vedere administrativ și juridic, această restructurare metodologică de profunzime vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor de asistență socială teritorială, reconfigurate structural în organisme moderne de incluziune, parteneriat comunitar și dezvoltare umană durabilă.

Obiective ale practicii din perspectivă filosofică

Determinarea orizontului intenșional în sfera acțiunii sociale reclamă o depășire radicală a pragmatismului tehnicist, impunând o corelație organică între actul practic și mizele ultime ale libertății umane. În timp ce abordagem tradițională limitează asistența la un ansamblu de măsuri paliative și reparatorii, noua paradigmă își configurează finalitățile în logica marilor doctrine teleologice, urmărind transformarea structurală a conștiinței și a spațiului comun. Dacă primele dimensiuni evidențiază instrumentele și metodele prin care se realizează intervenția socială, la fel de importante sunt și finalitățile spre care aceasta se îndreaptă. Intervenția nu are doar un rol tehnic, ci urmărește transformări cu impact profund asupra vieții individuale și colective, prin consolidarea echității, a participării active și a demnității umane.

Pentru atingerea acestui stadiu superior al praxiologiei sociale, obiectivele nu mai sunt privite ca simple ținte administrative cuantificabile birocratic, ci ca veritabile imperative axiologice. În această direcție, fundamentarea obiectivului de autonomizare radicală a individului își extrage forța teoretică din abordarea capabilităților (*Capabilities Approach)*, configurată de economistul Amartya Sen (*Development as Freedom,* Oxford, Oxford

University Press, 1999, pp. 72-110) și rafinată etic de filosoful Martha Nussbaum (*Creating Capabilities*: The Human Development Approach, Cambridge, Harvard University Press, 2011, pp. 17-45). Acest fundament doctrinar demonstrează că scopul suprem al oricărei măsuri de suport public nu este distribuirea inertă de subvenții materiale, ci transformarea resurselor instituționale în libertăți substanțiale reale, oferind beneficiarului capacitatea deplină de a alege, de a acționa și de a fi el însuși în interiorul spațiului social. În mod similar, lupta pentru restabilirea dreptății și combaterea opresiunilor internalizate se sprijină solid pe teoria recunoașterii sociale dezvoltată de Axel Honneth.

Metode, practici, tehnici din perspectivă filosofică

Transpunerea finalităților teleologice în planul imediat al acțiunii comunitare solicită o reconfigurare radicală a instrumentarului operațional, transformând tehnicile de intervenție din simple mecanisme de control birocratic în dispozitive de emancipare ontologică. În continuarea obiectivelor și finalităților urmărite de intervenția socială, devine esențială clarificarea instrumentelor, a metodelor, practicilor și tehnicilor prin care acestea pot fi atinse în mod eficient, fără a cădea în capcana uniformizării procedurale. Practica de specialitate nu se reduce la aplicarea unor tehnici standardizate sau la completarea unor fișe de evaluare reci, ci implică un demers flexibil, fundamentat pe o profundă hermeneutică socială, pe rigoare epistemologică și pe participarea activă, intersubiectivă, a beneficiarilor. Fiecare interacțiune pe teren trebuie înțeleasă ca un act de co-creare a sensului, unde instrumentele tehnice sunt subordonate respectului pentru unicitatea biografică a celui din fața noastră.

Această metamorfoză metodologică și tehnologică din planul praxiologiei directe nu poate fi concepută izolat, ci ea vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor executive teritoriale, redenumirea acestora sub titulaturi active fiind singura garanție structurală pentru legitimarea unui nou tip de acțiune eliberatoare, non-coercitivă și fundamentată științific. Atunci când instituția își schimbă numele, ea își asumă public o nouă identitate metodologică, obligând profesioniștii să își revizuiască tehnicile de lucru și să renunțe la practicile de supraveghere în favoarea celor de susținere. După conturarea metodelor de lucru, este important să fie subliniate și direcțiile concrete prin care intervenția socială se materializează în practică. Acestea reflectă atât complexitatea existențială a problemelor abordate, cât și necesitatea unor răspunsuri flexibile, adaptate și ancorate în realitatea de zi cu zi a comunităților aflate în dificultate.

În acest cadru reflexiv, instrumentele acțiunii sunt interpretate prin prisma marilor doctrine filosofice, un loc central ocupându-l aplicarea metodologiei hermeneutice radiale și a deconstrucției textului social, dezvoltate în cadrul hermeneuticii existențiale și ontologiei înțelegerii de către filosoful Martin Heidegger (*Sein und Zeit,* Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1927, pp. 140-195), ce permit interpretarea cazului nu ca pe o simplă fișă administrativă inertă, ci ca pe o situare în lume (In-der-Welt-sein), o structură a grijii (Sorge) și o narațiune existențială complexă ce necesită fuziune de orizonturi. Specialistul nu mai abordează realitatea de pe poziția unui observator detașat, ci intră într-un dialog viu, conștient că propria sa subiectivitate și situare istorică influențează înțelegerea fenomenului.

Totodată, fundamentarea critică a metodelor dialogice își găsește argumentarea filosofică în analitica puterii și teoria deconstrucției rețelelor instituționale disciplinare dezvoltate de gânditorul Michel Foucault (*Surveiller et punir: Naissance de la prison,* Paris, Éditions Gallimard, 1975, pp. 140-210), din care noul profesionist social derivă tehnicile de interviu simetric și analiză critică a discursului instituțional, eliminând raporturile biropolitice de supraveghere generate structural de aparatul tradițional.

Această deconstrucție a asimetriei de putere se intersectează la nivel metodologic cu teoria muncii sociale bazate pe punctele tari și potențialul beneficiarului (The Strengths Perspective), fundamentată în asistența socială aplicată de cercetătorul Dennis Saleebey (*The Strengths Perspective in Social Work Practice*, New York, Longman, 1992, pp. 24-70). Metoda sa mută diagnosticul tehnic de pe un catalog rece al patologiilor și deficitelor pe identificarea resurselor latente, a rezilienței și a capacității de auto-regenerare a persoanei. Intervenția devine un proces de co-investigrare hermeneutică, în care asistentul social folosește ascultarea activă și interviul apreciativ pentru a activa agenția morală a subiectului. Se evidențiază astfel următoarele direcții de acțiune:

- beneficiarul ca subiect suveran și co-autor al propriei schimbări – recunoașterea deplină a agenției morale a persoanei, privită nu ca un obiect pasiv al asistenței, ci ca un partener dialogic în co-construcția propriei eliberări existențiale și în asumarea deplină a propriului parcurs;
- studii de caz și interviuri calitative ca demers fenomenologic – utilizarea hermeneuticii și a descrierii dense pentru înțelegerea profundă a contextului de viață și a modului în care subiectul își trăiește, își interiorizează și își semnifică propria realitate cotidiană;
- analiză cantitativă și rigoare epistemică – validarea deciziilor strategice prin date riguroase, indicatori statistici relevanți și modele

conceptuale corect fundamentate, eliminând definitiv empirismul naiv, arbitrariul, dogmatismul sau intuițiile neverificate;

- evaluare critică de programe și doctrine publice – utilizarea filosofiei politice și a eticii sociale pentru a identifica mecanismele care funcționează cu adevărat și cele care perpetuează alienarea sau dependența, în vederea corectării și îmbunătățirii lor structurale;
- management de caz integrat și sinergie ontologică – coordonarea etică și coerentă a tuturor resurselor materiale, sociale și spirituale în jurul unui nucleu existențial unic, depășind fragmentarea birocratică și izolarea rețelelor de sprijin sectoriale;
- advocacy, mediere și etica alterității – reprezentarea curajoasă, asumată și necondiționată a intereselor și drepturilor fundamentale ale beneficiilor în fața aparatelor instituționale opace, acționând ca o contra-putere critică în fața abuzului sau neglijării;
- intervenții directe și complexe în zone de ruptură ontologică – acțiuni de deconstrucție și restaurare în medii profund afectate de fenomene acute precum violența structurală, sărăcia extremă transmisă intergenerațional, abandonul și marginalizarea sistemică;
- crearea de soluții adaptate și inovație axiologică – proiectarea de parcursuri asistențiale personalizate, flexibile și relevante, fidele particularităților etice, valorice și culturale ale fiecărui microcontext comunitar în parte;
- parteneriate intersectoriale și solidaritate organică – articularea unei rețele dialogice solide între organizații nonguvernamentale, autorități publice, școli, biserici și spitale, privite ca spații de coresponsabilitate socială extinsă;
- cercetare de teren și hermeneutică socială vie – documentarea directă, imersiunea critică și observația participativă în comunitate pentru a rămâne conectat la realitatea socială autentică și la dinamica ei fenomenală ascunsă;
- formare continuă, autoevaluare și reflexivitate critică – chestionarea permanentă a propriilor limite teoretice, deconstrucția propriilor prejudecăți, actualizarea aparatului doctrinar și cultivarea unei etici a responsabilității profesionale exigente.

Prin operaționalizarea acestui instrumentar filosofic și asistențial, profesionistul social își asumă un rol dinamic, fundamentat pe o praxiologie a eliberării comunitare. Metodele și tehnicile utilizate nu mai sunt simple unelte de gestionare a riscurilor sau de calmare a conflictelor sociale, ci devin strategii concrete prin care specialistul facilitează trecerea beneficiarului de la starea de subordonare la cea de autonomie deplină. În contextul actual din România, aplicarea acestor practici reflexiv-proactive îi permite profesionistului social să acționeze nu ca un simplu funcționar de sistem preocupat de acoperirea legalistă a actelor, ci ca un catalizator

al transformărilor structurale, capabil să configureze noi moduri de coexistență bazate pe dreptate distributivă, recunoaștere reciprocă și demnitate umană.

Această evoluție fundamentală a practicilor de teren, care reclamă instrumente avansate de intervenție directă și diagnostic hermeneutic, vine în strânsă corelație și în consecința firească a schimbării numelor serviciilor, instituțiilor și direcțiilor operative, unificând sub aceeași cupolă conceptuală transformarea identitară a corpului profesional cu cea a aparatului instituțional al statului. Doar prin această aliniere între discursul oficial și tehnica concretă de lucru se poate garanta depășirea vechiului sistem ineficient și edificarea unei asistențe sociale moderne, profund umaniste.

SCURT CUPRINS AL VOLUMULUI

Despre proiectul Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială

Despre trilogia Știință, Filosofie și Umanism în Asistența Socială

Despre această carte

Introducere

Capitolul 1. Asistența socială ca fenomen socio-uman și ca teorie, practică, politică și schimbare subsecvente teoriei, practicii și politicii sociale. Categorii, niveluri de analiză și modele teoretice – științifice, filosofice, umaniste

Capitolul 2. Filosofia, nivelul filosofic de analiză şi modelul filosofic în teoria, practica și politica socială şi în teoria, practica şi politica asistenței sociale. Schimbare – integrare -- normalizare

Capitolul 3. Filosofiile/ ideile contemporane de sorginte/orientare clasică/conservatoare/religioasă și modelul filosofic clasic/ conservator/ religios în teoria, practica și politica socială şi în teoria, practica şi politica asistenței sociale. Schimbare – integrare -- normalizare

Capitolul 4. Filosofiile/ ideile de sorginte/ orientare modernă raționalistă, sistemico-structuralistă și criticistă și modelul filosofic sistemico-structuralist, critic și radical în teoria, practica și politica socială şi în teoria, practica şi politica asistenței sociale. Schimbare – integrare -- normalizare

Capitolul 5. Filosofiile/ ideile de sorginte/ orientare umanistă și modelul filosofic-umanist în teoria, practica și politica socială şi în teoria, practica şi politica asistenței sociale. Schimbare – integrare -- normalizare

Capitolul 6. Modelul filosofic-doctrinal pluralist în teoria, practica și politica socială şi în teoria, practica şi politica asistenței sociale. Schimbare – integrare -- normalizare

Concluzii, propuneri

Fragmentele cheie ale volumului

Cuvintele cheie ale volumului

Epigrafele utilizate pe parcursul lucrării

Referințele bibliografice ale volumului / Biblografie generală

Volumul urmează să fie publicat și tipărit de: Lulu Press, Morrisville, NC 27560, USA